

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**ERGENLERDE BENLİK İMAJININ SOSYAL GÖRÜNÜŞ
KAYGISI VE BİLİŞSEL ÇARPITMALARLA
İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Merve Gül HOŞGÖREN

Danışman
Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN

İstanbul – 2021

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Merve Gül HOŞGÖREN

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Ergenlerde Benlik İmajının Sosyal Görünüş Kaygısı ve Bilişsel Çarpıtmalarla İlişkisinin Değerlendirilmesi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Psikoloji

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 09.08.2021

Sayfa Sayısı : 109

Tez : 1. Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN

Danışmanları

Dizin Terimleri : Benlik İmajı, Sosyal Kaygı, Ergenler, Psikoloji, Bilişsel Çarpıtma

Türkçe Özet : Bu çalışmada, ergenlerde benlik imajının sosyal görünüş kaygısı ve bilişsel çarpıtmalarla ilişkisi incelenmiştir. Ayrıca, çalışmaya katılan ergenlerin yaş, cinsiyet, kendi dahil kaç kardeş olduğu, kaçınıcı kardeş olduğu anne durumu, baba durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile gelir durumu sosyodemografik özellikleri ile araştırmaya katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Merve Gül HOŞGÖREN

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**ERGENLERDE BENLİK İMAJININ SOSYAL GÖRÜNÜŞ
KAYGISI VE BİLİŞSEL ÇARPITMALARLA
İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Merve Gül HOŞGÖREN

Danışman
Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN

İstanbul – 2021

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Merve Gül HOŞGÖREN

.../.../2021

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Merve Gül HOŞGÖREN 'in Ergenlerde Benlik İmajının Sosyal Görünüş Kaygısı ve Bilişsel Çarpıtmalarla İlişkisinin Değerlendirilmesi adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Klinik Psikoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan *Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN*

(Danışman)

“Üye

İmza

Doç. Dr. Nurhan FİSTİKÇİ

Üye

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Necmettin AKSOY

ONAY

“Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım”

... / ... / 2021

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Giriş ve Amaç: Literatür incelendiğinde, yaşam sürecinin en önemli dönemlerinden biri olan ergenlik döneminde, benlik imajı ve sosyal görünüş kaygılarının bilişsel çarpıtmalarla ilişkili olduğunu saptayan çalışmalar bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızda benlik imajının, sosyal görünüş kaygısı ve bilişsel çarpıtma arasındaki ilişkilerin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmaya İstanbul ili merkez ilçelerinde rastgele örnekleme seçilmiş olan 14-17 yaşları arasında yaklaşık 398 ergen katılmıştır. Araştırmada katılımcılara Kişisel Bilgi Formu Offer Benlik İmajı Ölçeği, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Bilişsel Çarpıtma Ölçeği uygulanmıştır.

Bulgular: Yapılan analiz sonucunda katılımcıların sosyo-demografik verilerine göre Benlik Algısı, Sosyal Görünüş Kaygısı ve Bilişsel Çarpıtma puanlarının farklılaşmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların benlik algısı ile sosyal görünüş kaygısı arasında negatif ve benlik algısı ile bilişsel çarpıtmalar arasında negatif ve sosyal görünüş kaygısı ile bilişsel çarpıtmalar arasında pozitif yönlü ilişkilerin bulunduğu görülmüştür.

Sonuç: Benlik algısı ile sosyal görünüş kaygısı arasında negatif yönlü ilişki, ergenlerde benlik imajı puanının arttıkça sosyal görünüş kaygısının azaldığını, benlik algısı ile bilişsel çarpıtmalar arasında negatif yönlü ilişki de benzer şekilde benlik algısı arttıkça sosyal görünüş kaygısının azaldığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca sosyal görünüş kaygısı ile bilişsel çarpıtmalar arasında pozitif yönlü ilişki de ergenlerde sosyal görünüş kaygısı puanı arttıkça bilişsel çarpıtma puanlarının da arttığını ifade etmektedir. Benlik imajı, sosyal görünüş kaygısı ve bilişsel çarpıtmaların daha büyük örneklemedeki çalışmalar bu konudaki önlemsel ve tedavisel girişimlere ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler: Benlik İmajı, Sosyal Kaygı, Ergenler, Psikoloji, Bilişsel Çarpıtma

SUMMARY

Introduction and Aim: When the literature is examined, there are studies that found that self-image and social appearance concerns are associated with cognitive distortions in adolescence, which is one of the most important periods of the life process. In this context, our study aimed to reveal the relationships between self-image, social appearance anxiety and cognitive distortion.

Method: Approximately 398 adolescents between the ages of 14-17, randomly selected from the central districts of Istanbul, participated in the study. In the study, the Personal Information Form Offer Self-Image Scale, Social Appearance Anxiety Scale, and Cognitive Distortion Scale were applied to the participants.

Results: As a result of the analysis, it was concluded that the Self-Perception, Social Appearance Anxiety and Cognitive Distortion scores differ according to the sociodemographic data of the participants. It was observed that there were negative correlations between the participants' self-perception and social appearance anxiety, negative relationships between self-perception and cognitive distortions, and positive relationships between social appearance anxiety and cognitive distortions.

Conclusion: The negative relationship between self-perception and social appearance anxiety can be interpreted as that as the self-perception score of adolescents increases, social appearance anxiety decreases. The negative relationship between self-perception and cognitive distortions indicates that as self-perception increases, social appearance anxiety decreases. In addition, the positive relationship between social appearance anxiety and cognitive distortions indicates that as social appearance anxiety scores increase in adolescents, cognitive distortion scores also increase. It would be beneficial to conduct more studies for adolescents in intervention programs that will improve self-image and reduce social appearance anxiety and distortions.

Keywords: Self Image, Social Anxiety, Adolescents, Psychology, Cognitive Distortion

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ÇALIŞMANIN ANA HATLARI

1.1. Araştırmanın Problemi ve Amacı	2
1.2.Yöntem ve Model.....	8
1.3.Varsayımlar	8
1.4. Sınırlılıklar	8
1.5. Veri Toplama Araçları	9
1.6. İstatistiksel Analiz.....	10

İKİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Benlik Kavramı	11
2.2.Benlik İmajı.....	14
2.3. Sosyal Görünüş Kaygısı.....	15
2.4. Bilişsel Çarpıtmalar.....	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tipi	25
3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme	25
3.3. Araştırmanın Verilerinin Toplanması ve Veri Toplama Araçları	25
3.4. Verilerin İstatistiksel Analizi	28
3.5. Araştırma Kısıtları.....	28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

BEŞİNCİ BÖLÜM TARTIŞMA VE YORUM

SONUÇ	81
ÖNERİLER	82
KAYNAKÇA	83
EKLER	89

KISALTMALAR

BDT	:	Bilişsel Davranışsal Terapi
SPSS	:	Sosyal Bilimler İçin İstatistik Program” (Statistical Package for the Social Sciences)
YÖK	:	Yüksek Öğretim Kurumu.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri.....	29
Tablo 2. Ölçeklerden ve Alt Boyutlarından Alınan Puanlar.....	30
Tablo 3. Katılımcıların Aile İlişkileri boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	31
Tablo 4. Katılımcıların Dürtü Kontrolü boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	33
Tablo 5. Katılımcıların Cinsel Tutumlar boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	34
Tablo 6. Katılımcıların Bireysel Değerler boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	35
Tablo 7. Katılımcıların Baş Etme Gücü boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	37
Tablo 8. Katılımcıların Beden İmgesi boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	39
Tablo 9. Katılımcıların Duygusal Düzey boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	41
Tablo 10. Katılımcıların Çevre Uyumu boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	43
Tablo 11. Katılımcıların Meslek ve Eğitim Hedefleri boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	45
Tablo 12. Katılımcıların Sosyal İlişkiler boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	46
Tablo 13. Katılımcıların Ruh Sağlığı boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	48
Tablo 14. Katılımcıların Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğinden aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	50
Tablo 15. Katılımcıların Olumsuz Benlik Algısı boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	52
Tablo 16. Katılımcıların Kendini Suçlama boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	54
Tablo 17. Katılımcıların Çaresizlik boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	56
Tablo 18. Katılımcıların Umutsuzluk boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	58
Tablo 19. Katılımcıların Yaşamı Tehlikeli Görme boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.....	60
Tablo 20. Ölçekler ve alt boyutlarından alınan puanların birbiriyle ilişkisi.....	62

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitim süresince hem öğrencisi olduğum ve hem de tez danışmanlığımı yürüten, akademik ve psikolojik destekleri ile bana çok katkı sağlayan sayın danışmanım Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN'a, Eğitim hayatım boyunca bana destek olan, beni cesaretlendiren, bir an olsun yardımlarını esirgemeyen, annem Nuray HOŞGÖREN'e bana bilgisi ile ışık olan eğitimimde beni hep destekleyen bana bilimsel bilginin ilk ışığını yakan arkamda hep güç olan babam Alaeddin HOŞGÖREN'e desteklerini benden esirgemeyen candan kıymetlilerim Teyzelerim Gülay ŞİMŞEK ve Tülay YILDIZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Merve Gül Hoşgören

GİRİŞ

Bugüne dek sosyal görünüm kaygısına yönelik yapılan araştırmaların sonuçlarının hemen hepsi, fiziksel olarak çekici olan insanların daha sosyal ve çekici olarak algılandığı ve bu cazibenin yıllar boyunca farklı kültürlerde önemli bir koşul haline geldiğı açıklanmıştır. Çoğu insan çekici bireylerle iletişim kurmak ister. Bu nedenle, bireyler diğeri insanlar üzerinde etkili bir izlenim bırakmaya ve çekici görünmeye çalışırlar (Hair ve ark., 2010).

Sosyal kaygı, bireylerin kişiler arası ilişkileri ve bilişsel durumları ile ilgilidir. Bireylerin sosyal etkileşimlerine yönelik düşünceleri ve duyguları, bilişsel, duygusal ve motivasyonel yapılarından kaynaklanır. Bireyler sosyal kaygıyı çoğunlukla gerçek olanlardan ziyade hayali durumlardan dolayı hissederler. Varsayımsal durumlar bireylerde kaygı uyandırır. Sosyal kaygı ve diğeri kaygı türleri arasındaki belirgin fark, köklerini kişilerarası deneyimlerden almasıdır. Bireyin sosyal kaygı ile ilgili bir diğeri kaygı türü de sosyal görünüm kaygısıdır (Arnett, 2006).

Bilişsel çarpıtma otomatik, istemsiz, mantıksız, alışılmış ve tekrarlayıcıdır. Ayrıca depresyon, anksiyete ve olumsuz duygulanım üzerinde psikopatoloji üzerinde doğrudan etkiye sahiptirler. İç dünyayı direkt olarak etkileyen bilişsel çarpıtmanın, benlik imajı ve sosyal görünüş kaygısından etkilendiğı düşünülmektedir (Nieuwenhuijsen ve ark., 2010). Ayrıca travma (Hyland ve ark., 2014), sıkıntı (Visla ve ark., 2016), fiziksel sağılıkta aksamalar, ilişkilerdeki problemler (Lee ve ark., 2004), akademik problemler, yeme problemleri (Osberg ve Eggert, 2012) ve bağımlılık problemleri; bilişsel çarpıtmaların psikopatoloji üzerindeki etkisini artıran veya sürdüren faktörler arasındadır. Ancak literatürde bu bileşenler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışma sayısı kısıtlıdır. Mevcut araştırmanın literatürdeki boşluğu doldurmak açısından önemli olduğı düşünülmektedir. Bu açıdan, araştırma benlik imajı, sosyal görünüş kaygısı ve bilişsel çarpıtma arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk çalışmalardan olma özelliğini taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN ANA HATLARI

1.1. Araştırmanın Problemi ve Amacı

Ergenlik dönemi bireyin fizyolojik olarak değişim gösterdiği ve ebeveynlerinden uzaklaşıp akran ilişkilerine yöneldiği dönem olup sosyal bağları geliştirmek ve kendini ifade edebilmek oldukça önemlidir. Kendini ifade edebilme durumu davranışlarını ve diğer kişilerle olan ilişkilerini şekillendirdiği için ergenlerin benliği açısından kişilerin kendilerini nasıl gördükleri önemlidir (Hair ve ark. 2010). Benlik saygısı seviyesine göre kişinin kendisini olumlu ya da olumsuz bir şekilde görmesi muhtemeldir. Kişi kendisi hakkında olumsuz bir görünüşe sahipse muhtemelen kendisini çok eleştirecektir. Benlik imajı, çoğunlukla kişinin aynaya baktığında gördükleri ile ilgilidir. Benlik imajı, kişinin kendisini hem sosyal hem de dahili olarak nasıl daha küresel bir seviyede gördüğünü ifade eder. Sosyal görünüş kaygısı, bireylerin fiziksel görünümelerini kendi bakış açılarıyla ve başkalarının yönleriyle değerlendirirken yaşanan ve hissedilen bir kaygı duygusudur. Bu fiziksel görünüm ağırlık, boy ve vücut yapısı gibi unsurlardan oluşur (Arnett, 2006). Bireyin "Ben" kavramı, kendisiyle ilgili bir izlenim ve onun taşıdığı düşündüğü kimliklerdir. Zamanla gelişen ve bireylerin kendileri hakkında bilişsel algı ve tutumlar geliştirmelerine neden olan bu kavram, bireylerin kendilerini tanımlamalarını ve değerlendirmelerini sağlar. Bireyin "benliği" hakkında algıladığı olumsuz ya da olumlu bir değerlendirme ya da bireyin "benliği" hakkında verdiği bir karar, bireyin benlik saygısını şekillendirir. Bireyler olaylara yanıt olarak duygusal ve davranışsal tepkilere yol açan otomatik düşünceler yaşarlar. Otomatik düşüncelerin içeriği tipik olarak bireyin kendilerinin, başkalarının ve dünyanın önemli yönleri hakkındaki temel inançları ile tutarlıdır. Negatif çekirdek inançlar aktive edildiğinde ve negatif otomatik düşünceler ortaya çıktığında (mantık temelli olmayan akıl yürütmedeki hatalardan oluşur) olumsuz, tarafsız veya hatta olumlu bir olay olumsuz etkiyi ve uyumsuz davranışları etkileyebilir (Nieuwenhuijsen ve ark. 2010). Beck (2001). bilişsel çarpıtmayı bireyin duygularını ve bununla bağlantılı fizyolojik ve davranışsal tepkilerini etkileyen, herhangi bir durum değil, o duruma ilişkin kişinin yaptığı yorumlar olarak yorumlamaktadır. Bilişsel çarpıtma, bireylerin yaşamlarının her alanına yayılarak, kendisini, o andaki deneyimini ve geleceğini değerlendirme biçimini etkilemektedir. Bunlar, bireylere davranışlarında rehberlik eden, büyük bir kısmı senaryolaştırılmış ve alışkanlık haline gelmiş

düşüncelerden oluşmaktadır. Bilişsel çarpıtmalar, “Çok çirkinim, ne giysen yakışmıyor, hiç fotojenik değilim” gibi düşünceleri içerebilmektedir. İnsanlar bir olaya ilişkin olarak bahsedilen bir veya daha fazla bilişsel çarpıtmayı kullanabilirler. Bilişsel çarpıtmalar kişinin zihninde çok hızlı ve otomatik olarak ortaya çıkar ve bu nedenle kişi genellikle bilişsel çarpıklıklarının farkında değildir (Hiçdurmaz ve Öz, 2011). Hemen her bireyde gerçekleri çarpıtma eğilimi bulunmaktadır. Bu çarpıtmalar aşırı ise kişi gerçekle bağlantısını kaybetmekte ve psikopatolojik belirtiler ortaya çıkmaktadır (Beck, 1979).

Sonuç olarak literatür incelendiğinde, yaşam sürecinin en önemli dönemlerinden biri olan ergenlik döneminde, benlik imajı ve sosyal görünüş kaygılarının bilişsel çarpıtmalarla ilişkisini inceleyen çalışma sayısının kısıtlı olduğu görülmüştür. Bu bağlamda çalışmamızda benlik imajı, sosyal görünüş kaygısı ve bilişsel çarpıtma arasındaki yordayıcı ilişkilerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmanın yanıt aradığı problemler şu şekildedir:

1. Ergenlerin benlik imajına ait aile ilişkileri boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?
2. Ergenlerin benlik imajına ait dürtü kontrolü boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?
3. Ergenlerin benlik imajına ait cinsel tutumlar boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?
4. Ergenlerin benlik imajına ait bireysel değerler boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?
5. Ergenlerin benlik imajına ait baş etme gücü boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba

sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

6. Ergenlerin benlik imajına ait beden imgesi boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

7. Ergenlerin benlik imajına ait duygusal düzey boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

8. Ergenlerin benlik imajına ait çevre uyumu boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

9. Ergenlerin benlik imajına ait meslek ve eğitim hedefleri boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

10. Ergenlerin benlik imajına ait sosyal ilişkiler boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

11. Ergenlerin benlik imajına ait ruh sağlığı boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

12. Ergenlerin sosyal görünüş kaygısı demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

13. Ergenlerin bilişsel çarpıtmalarına ait olumsuz benlik algısı boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

14. Ergenlerin bilişsel çarpıtmalarına ait kendini suçlama boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

15. Ergenlerin bilişsel çarpıtmalarına ait çaresizlik boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

16. Ergenlerin bilişsel çarpıtmalarına ait umutsuzluk boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

17. Ergenlerin bilişsel çarpıtmalarına ait yaşamı tehlikeli görme boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşma göstermekte midir?

18. Ergenlerin benlik imajına ait boyutlar ile sosyal görünüş kaygısı arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

19. Ergenlerin benlik imajına ait boyutlar ile bilişsel çarpıtmalara ait boyutlar arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

20. Ergenlerin bilişsel çarpıtmalara ait boyutlar ile sosyal görünüş kaygısı arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

Hipotezler

H₁: Ergenlerin benlik imajına ait aile ilişkileri boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₂: Ergenlerin benlik imajına ait dürtü kontrolü boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₃: Ergenlerin benlik imajına ait cinsel tutumlar boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ

olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₄: Ergenlerin benlik imajına ait bireysel değerler boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₅: Ergenlerin benlik imajına ait baş etme gücü boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₆: Ergenlerin benlik imajına ait beden imgesi boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₇: Ergenlerin benlik imajına ait duygusal düzey boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₈: Ergenlerin benlik imajına ait çevre uyumu boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₉: Ergenlerin benlik imajına ait meslek ve eğitim hedefleri boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₁₀: Ergenlerin benlik imajına ait sosyal ilişkiler boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₁₁: Ergenlerin benlik imajına ait ruh sağlığı boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₁₂: Ergenlerin sosyal görünüş kaygısı demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₁₃: Ergenlerin bilişsel çarpıtmalarına ait olumsuz benlik algısı boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₁₄: Ergenlerin bilişsel çarpıtmalarına ait kendini suçlama boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₁₅: Ergenlerin bilişsel çarpıtmalarına ait çaresizlik boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₁₆: Ergenlerin bilişsel çarpıtmalarına ait umutsuzluk boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₁₇: Ergenlerin bilişsel çarpıtmalarına ait yaşamı tehlikeli görme boyutu demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₁₈: Ergenlerin benlik imajına ait boyutlar ile sosyal görünüş kaygısı arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.

H₁₉: Ergenlerin benlik imajına ait boyutlar ile bilişsel çarpıtmalara ait boyutlar arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.

H₂₀: Ergenlerin bilişsel çarpıtmalara ait boyutlar ile sosyal görünüş kaygısı arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.

1.2.Yöntem ve Model

Araştırma Ergenlerde Benlik İmajının Sosyal Görünüş Kaygısı ve Bilişsel Çarpıtmalarla İlişkisinin değerlendirilmesinin incelendiği, birincil verilerle gerçekleştirilen kesitsel ve nicel bir araştırmadır. Aynı zamanda ilişki tarama modeli bir çalışmadır. Araştırma İstanbul İli merkez ilçelerinde rastgele örnekleme seçilmiş olan 14-17 yaşları arasında yaklaşık 398 ergen ile yapılması planlanmıştır. Bu araştırma ilişki tarama modeline uygun hazırlanmıştır. İki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır.

1.3.Varsayımlar

Bu araştırmada;

- Örneklem grubunun gerekli evreni temsil ettiği,
- Katılımcıların yöneltilen sorulara içtenlikle ve doğru bir şekilde cevap verdikleri,
- Araştırmanın ölçeklerinin (Offer Benlik İmajı Ölçeği,Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Bilişsel Çarpıtma Ölçeği) ilgili değişkenleri geçerli ve güvenilir olarak ölçtüğü varsayılmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın evreni İstanbul ilinde yaşayan 14-17 yaş arasında ergen bireyler ile sınırlıdır. Araştırmada kullanılan ölçekler; Kişisel Bilgi Formu, Offer Benlik imajı Ölçeği, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği,Bilişsel Çarpıtma Ölçeğidir. Araştırmada katılımcılara Kişisel Bilgi Formu Offer Benlik imajı Ölçeği, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Bilişsel Çarpıtma Ölçeği uygulanacaktır. Veriler katılımcılara çevrimiçi olarak verilecektir ve çalışmanın her bir katılımcı için 30 dakika sürmesi beklenmektedir. Çalışma gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülecektir.

1.5. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve kişisel bilgilerin araştırıldığı formda bireylere;cinsiyet, yaşları,kardeş sayısı,kaçıncı kardeş olduğu,anne sağ olma durumu,baba sağ olma durumu,anne eğitim durumu,baba eğitim,gelir durumu sorulmuştur.

Offer Benlik İmajı Ölçeği (OBİÖ)

Bireylerde benlik imajının tespit edilmesi için Offer,Ostrow,Howard ve Atkinson(1998) tarafından geliştirilmiştir. orijinalinde 130 madde olan ölçeğin Türkçeye çevrilmesi geçerlilik ve güvenilirlik çalışması İnanç (1988) tarafından yapılmıştır. 99 maddelik geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Şahin tarafından yapılmıştır. 99 soru bulunmaktadır OBİÖ 6'lı likert tipi bir ölçektir. Cevaplar 1 ve 6 puan arası almaktadır. Türkçe formunda 99 soru bulunmaktadır. Özbay ve diğerleri ölçeğin toplam güvenilirliğini .87 alt ölçeğin güvenilirlik katsayılarını ise .30 ve .69 arasında değişen değerler olarak bulmuşlardır.

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği(SGKÖ)

Hart ve arkadaşları(2008) tarafından bireylerin sosyal görünüş kaygılarını ölçmek için geliştirilmiştir. Türkiye için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Doğan (2009) tarafından yapılmıştır. Ölçekte 16 madde bulunmaktadır. 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekte puanların yüksek olması benlik saygısındaki düşmenin göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Bilişsel Çarpıtma

Bu ölçek 2000 yılında BÇÖ John Briere tarafından geliştirilmiştir. Bilişsel Çarpıtma Ölçeğin orijinal adı Cognitive Distortion Scale olan ölçek beş alt boyutta bilişsel çarpıtmaları ele alarak tasvir eder. Ölçek boyut olarak 8 sorudan oluşmaktadır. Boyutlar Benlik Algısı Alt Boyutu, Kendini Suçlama Alt Boyutu, Çaresizlik Alt Boyutu, Umutsuzluk Alt Boyutu, Yaşamı Tehlikeli Görme Alt Boyutu bulunmaktadır. Hiçbir zaman ya da Sıklıkla katılıyorum şeklinde cevap verilir. Buna göre kişi(1) Hiçbir Zaman (2) Çok az (3) Bazen (4) Sıklıkla (5) Çok Sık arasında değişen bu maddelerden birini tercih etmek durumundadır (Hamamcı,2002). Ölçeği çalışmasında kullanan Ağır(2009:135-140) ölçeğin tamamı ve alt boyutları için ayrı ayrı güvenilirlik analizi yapmış ve analizlerde bütün alt boyutların çeviri sırasındaki dilsel eşdeğerlik

puanları yeterli seviyede çıkmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği ile ilgili istatistiksel ölçümler de 0 bütün alt boyutlar için de 0,80 puan üzerinde çıkmış olup ölçeğin geçerliliğe ve güvenilirliğe sahip olduğu görülmüştür.

1.6. İstatistiksel Analiz

Araştırmada SPSS 23,0 kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni benlik imajının alt boyutları olan 11 benlik imajı, Bağımsız değişkenler sosyal görünüş kaygısı bilişsel çarpıtma ve demografik veriler kullanılmıştır. Araştırmada sıklık (sayı), ortalama, standart sapma gibi merkezi dağılım ölçütleri, hipotez testleri (farklılık testleri) ve ilişki analizleri (korelasyon) uygulanmıştır. Tüm analizlerde istatistiksel anlamlılık %0,05 olarak kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Tezin bu bölümünde benlik ve benlik imajı, sosyal görünüş kaygısı ve bilişsel çarpıtmalar açıklanmıştır.

2.1. Benlik Kavramı

Antik dönemden günümüze kadar geçen süre içinde benlik kavramı pek çok düşünür ve yazar tarafından ele alınmış ve farklı şekillerde incelenmiştir. Bu doğrultuda süreç içinde benlik kavramı üzerine düşünen ve sorgulayan yazarlar öncelikli olarak benliğin ne olduğu üzerinde durmuşlar, daha sonraları ise mevcut bilimsel yöntemleri de kullanarak benlik kavramı üzerine çeşitli tanımlar geliştirmişlerdir. Tarihsel süreç incelendiğinde kökleri oldukça eski döneme kadar uzanan benlik kavramına ait, milattan öncesinde bile bazı kanıtlar mevcut olduğu düşünülmektedir. Örneğin milattan önce 600’de yazılan en eski kutsal Hindu metinleri olan Vedalar ‘ın tamamlayıcısı niteliğindeki felsefi ve daha çok mistik yapıdaki kutsal kitaplar olan Upanisad’larda bu kanıtların var olduğu kabul edilir. Yine milattan önce yaklaşık olarak 500’de yazılan Taoculuğun temel kaynağı olmakla birlikte birçok felsefi akımı etkileyen “Yol ve Onun Erdemleri Kitabı” anlamına gelen antik bir Çince metin olan “Tao te Ching’de de kanıtlar olduğu söylenir.(Mark ve Tangney,2003).

Benlik konusunda önemli çalışmaları olan Hume bireyin içine derinlerine inilerek benliğin ortaya çıkarılamayacağını, orada ufak bazı algıların olacağını ifade etmiştir. 1739 yılında Hume bireyin benliğinin ortaya çıkması ve oluşmasında algının önemine yer vermiştir. Kişinin kendi bedeni ve çevresi hakkındaki mevcut algıları, benliğin ortaya çıkmasını ve oluşmasını oldukça etkilemektedir. Bu nedenle ona göre benlik kavramı bireyin içinde bulunduğu çevresinden bağımsız değil ona göre şekillenmektedir (Hume, 1939).

Benlik bireyin kendisini nasıl algıladığıdır. Bir diğer ifade ile benlik kişinin kendisini algılama biçimidir. Bu yönüyle benlik kişinin nasıl görüldüğünü, kişiliğine yönelik açıklamalar yapar. Benlik kavramı; baba, anne, aile çevresi, okuldaki

öğretmenler ve kişinin hayatında yer edinen diğer önemli kişiler ile ilişkiler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Benlik, bireyin kendisini dış çevresiyle ve çevresinde bulunan arkadaşları, ailesi ve diğer insanlarla karşılaştırmalı biçimde değerlendirmesi olarak tanımlanabilir. Bu nedenle benlik kişiye özgü olarak bireyin kendisi hakkındaki fikirleri olmakla birlikte aynı zamanda benlik bireyin çevresinde bulunan diğer insanlar hakkındaki fikirlerini ve hislerini de kapsamaktadır. (Koç, 2011). Bir diğer ifade ile benlik, kişinin karakterinin nasıl olduğu hakkındaki hisleri ve algıları kapsamaktadır. Buna ilave olarak benlik aynı zamanda kişinin çevresi hakkında sahip olduğu algılardır. Benlik, çeşitli algılara ve tutumlar sahiptir. Tüm bunlar benliğin oluşumunda ve gelişiminde etkilidir. (Schenk ve Holman, 1980).

Benliğin bazı temel görevleri vardır. Bu görevleri şu şekilde sıralamak mümkündür.(Köknel, 1982).

- Bireyin dürtülerinden ve içgüdüsünden kaynaklı gelen dürtüleri kontrol etmek, engellemek ve düzenlemek
- Fiziksel çevredeki insanlar ve nesnelere iletişim/bağlantı kurmak
- Gerçekler hakkında tanım, denetleme yapmak ve gerçeği anlamak.
- Aynı zamanda gerçeklere uyumlaşmak
- Bireyin çevresinden gelen uyarıcıları sınırlamak, düzenlemek
- Çevreyi algılamak, hatırlamak, saklamak, çıkarım yapmak, düşünmek, karşılaştırmak, yargı geliştirmek
- Kavramları ve olayları birleştirmek ve bütünleştirmek.
- Kişinin karşılaştığı engelleri aşabilecek güçleri toplamak.
- Geleceğe ilişkin beklenti ve amaçları belirlemek.
- Kişiliği kaygıdan uzak tutacak savunma mekanizmalarını kullanmak.

Bireyin kendini ve çevresini algılayış biçimi olan benlik, yine bireyin algılarına bağlı olarak iki boyut olarak karşımıza çıkar Bunlar (Odabaşı ve Barış, 2002);

- Gerçek Benlik
- İdeal Benliktir.

Gerçek Benlik: Gerçek benlik benliğin temelini oluşturan boyutlardan birisidir. Gerçek benlik kişinin kendini algılama biçimidir. Bireyin kişilik yapısı olarak kendini nasıl gördüğü, gerçek benliğini ortaya koyar. Bazı durumlarda kişinin kendini görme biçimi ile çevresini o kişiyi görme biçimi birbirine benzemeyebilir. . Bireyler bazı durumlarda diğerlerinin davranışlarını yanlış ya da eksik değerlendirebilir, onların gerçek benliğini tam olarak algılamayabilirler (Barış, 2012).

İdeal Benlik: Kişinin olmak istediklerine ilişkin görüşleri onun ideal benliğini oluşturur. İdeal benlik aslında kişinin sahip olmak istediği benlik kavramıdır. Rogers benlik için "kişinin kendi hakkında ileri sürdüğü hipotezleridir." demektedir. Benlik çevre ile etkileşim sonucu değişir. Bu nedenle anne, baba, kardeşler, arkadaşlar ve özellikle öğretmenler kişi için en önemli kişilerdir. Değer veren davranışlar kişi tarafından süratle benimsenir, değer vermeyen davranış ve yaşantılardan kaçınırlar (Barış, 2012).

Benlik konusunda önemli çalışmaları olan James de geniş bir bakış açısıyla benliği farklı şekillerde ele almıştır. James temel olarak benliği üç ana kısma ayırmıştır. Bunlar (Barış, 2012);

- Benliğin bileşenleri,
- Benlik duyguları-benliği arama
- Benliği muhafaza etme şeklindedir.

Benlik türlerinin temeli ve benlik türleri hakkındaki ilk çalışma olarak değerlendirilen kitapta, benlik türleri maddi benlik, sosyal benlik, manevi benlik ve salt benlik (ego) olarak belirtilmiştir. James, bu benlik türlerini şöyle açıklamıştır (James, 1980).

“Maddi benlik; temelde vücudumuzun oluşturduğu maddi benliğe, giysilerimiz, ailemiz ve evimiz de dahil edilebilir. Ancak vücudumuz, diğerlerinden daha önce gelmektedir. Bunlardan herhangi birinin kaybolması ya da yok olması kişiliğimize ciddi zararlar verecektir” .

“Sosyal benlik; kişinin insanlar tarafından tanınması ve kabul edilmesidir. Kişinin sosyal benliği, kendisini tanıyan ve kabul eden insan sayısı kadardır. Kişi ne kadar çok kabul edilir ve tanınırsa, kişiye ait imaj da aynı derecede diğer insanların

zihninde belirecek ve yer tutacaktır. Bir insanın ünü, iyiliği, kötülüğü ya da onuru sosyal benliğe verilebilecek örneklerdendir”.

“Ruhsal benlik; kişinin içselliğiyle ilgilidir. Başka bir deyişle, kişinin içsel varoluşudur. Kişi burada, dış etkenlerden bağımsız olarak benliğini sorgular, inceler ve düşünür. Bu eylemlerin sonucunda da ruhsal benliğini algılamaya başlar”

Salt benlik (ego); kişinin bilinçli bir şekilde kendini düşünmesidir ve bilinçli düşünme sürecinin sonunda bulunduğu benliktir. Kişinin kim ve ne olduğu sorularının cevabını bulmasıdır”

2.2.Benlik İmajı

Benlik imajı kavramı ilk olarak psikolog William James (1890) tarafından “Bireyin benliği, benim diyebildiklerimin toplamı, sadece kişinin bedeni ve ruhsal gücü değil aynı zamanda, bireyin kıyafetleri, evi, evi ve çocukları, ataları ve arkadaşları, işi ve saygınlığı, arsası, yatı ve banka hesabı olarak tanımlanmıştır.(James, 1980).

Grubb ve Grathwol (1967), benlik imajını “kişinin kendisini bir nesne olarak görmesi sonucunda, kendisi hakkında haberdar olduğu, duygu, algı, tutum ve değerlendirmeleridir” olarak tanımlamıştır. Kavram hakkında en çok kabul gören tanım ise şöyledir: “Benlik imajı, kişinin bir nesne olarak kendisine ilişkin algıladığı düşünce ve duyguların bütünüdür” Yapılan bu tanım birçok araştırmacı tarafından tercih edilmiştir.(Ülkü, 2017).

Lecky (1945) benlik imajını insanın doğasında bulunan sabit bir yapı olarak görürken, Wylie (1961) ve Rogers (1951) benlik imajının dinamik bir yapı olduğunu belirtmişlerdir. Rogers (1951) benlik imajının dinamik yapısı sayesinde kişinin benliğini bulmasının ve geliştirmesinin mümkün olabileceğini belirtmiştir. Benliğin gerçekleştirilmesi, başka bir deyişle, benliğin bulunması için benlik imajının önemli olduğunu vurgulamıştır. Kişinin benliği hakkında maksimum farkındalığı sağlayabilmesi için bireyin kendisine bazı sorular sorduğunu, bu soruların da benlik imajı kapsamında olduğunu, böylece benlik imajı vasıtasıyla benliğin bulunabileceğini söylemiştir. Rogers’a (1951) göre benlik, bilen benlik (I) ve bilinen benliği (me) karakterize eden fikirlerden, algılardan ve değerlerden oluşmaktadır. Bilen ve bilinen benliğin anlaşılabilmesi için kişi kendisine “nasıl yapabilirim, ben kimim, kendimi nasıl değerlendiririm, nasıl görüyorum” gibi sorular sormaktadır. Bu sorular ile kişi

farkında olarak ya da olmayarak kendi benlik imajı hakkında fikir sahibi olmaktadır. Higgins (1987) çalışmasında benlik imajını üçe ayırmıştır: gerçek benlik, ideal benlik ve olması gereken benlik. Gerçek benlik, kişinin sahip olduğu benlik; ideal benlik, kişinin sahip olmak istediği benlik; olması gereken benlik de, kişinin diğer insanların düşüncelerini de göz önüne alarak sahip olması gerektiğini düşündüğü benliktir. Benlik imajının çok boyutluluğuna değinen Onkvisit ve Shaw (1987) benlik imajını dörde ayırmıştır: gerçek benlik, kişinin sahip olduğu benlik; düşsel-öznel benlik, kişinin kendisini nasıl gördüğünü ifade eden benlik; ideal benlik, kişinin sahip olmak istediği benlik; sosyal benlik, kişinin diğer insanlar tarafından nasıl görüldüğünü ifade eden benlik (Ülkü, 2017).

Ergenlik dönemi bireyin fizyolojik olarak değişim gösterdiği ve ebeveynlerinden uzaklaşıp akran ilişkilerine yöneldiği dönem olup sosyal bağları geliştirmek ve kendini ifade edebilmek oldukça önemlidir. Kendini ifade edebilme durumu davranışlarını ve diğer kişilerle olan ilişkilerini şekillendirdiği için ergenlerin benliği açısından kişilerin kendilerini nasıl gördükleri önemlidir. Benlik saygısı seviyesine göre kişinin kendisini olumlu ya da olumsuz bir şekilde görmesi muhtemeldir. Kişi kendisi hakkında olumsuz bir görünüme sahipse muhtemelen kendisini çok eleştirecektir. Benlik imajı da çoğunlukla kişinin aynaya baktığında gördükleri ile ilgilidir. Benlik imajı, kişinin kendisini hem sosyal hem de dahili olarak nasıl daha küresel bir seviyede gördüğünü ifade eder. Benlik ve benlik imajı kavramları kavramsal düzeyde açıklandıktan sonra tezin bu bölümünde incelenen ikinci konu olan sosyal görünüş kaygısı ele alınmıştır.

2.3. Sosyal Görünüş Kaygısı

Sosyal kaygı, bireylerin kişiler arası ilişkileri ve bilişsel durumları ile ilgilidir. Bireylerin sosyal etkileşimlerine yönelik düşünceleri ve duyguları, bilişsel, duygusal ve motivasyonel yapılarından kaynaklanır. Bireyler sosyal kaygıyı çoğunlukla gerçek olanlardan ziyade hayali durumlardan dolayı hissederler. Varsayımsal durumlar bireylerde kaygı uyandırır. Sosyal kaygı ve diğer kaygı türleri arasındaki belirgin fark, köklerini kişilerarası deneyimlerden almasıdır. Bireyin sosyal kaygı ile ilgili bir diğer kaygı türü de sosyal görünüm kaygısıdır. (Arnett ve Stanley, 2006).

Bireylerin fiziksel görünümelerini kendi bakış açılarıyla ve başkalarının yönleriyle değerlendirirken yaşanan ve hissedilen bir kaygı duygusudur. Bu fiziksel görünüm ağırlık, boy ve vücut yapısı gibi unsurlardan oluşur. Bireyin "Ben" kavramı,

kendisiyle ilgili bir izlenim ve onun taşıdığını düşündüğü kimliklerdir. Zamanla gelişen ve bireylerin kendileri hakkında bilişsel algı ve tutumlar geliştirmelerine neden olan bu kavram, bireylerin kendilerini tanımlamalarını ve değerlendirmelerini sağlar. Bireyin "benliği" hakkında algıladığı olumsuz ya da olumlu bir değerlendirme ya da bireyin "benliği" hakkında verdiği bir karar, bireyin benlik saygısını şekillendirir. Bireyler olaylara yanıt olarak duygusal ve davranışsal tepkilere yol açan otomatik düşünceler yaşarlar. Otomatik düşüncelerin içeriği tipik olarak bireyin kendilerinin, başkalarının ve dünyanın önemli yönleri hakkındaki temel inançları ile tutarlıdır. Negatif çekirdek inançlar aktive edildiğinde ve negatif otomatik düşünceler ortaya çıktığında (mantık temelli olmayan akıl yürütmedeki hatalardan oluşur) olumsuz, tarafsız veya hatta olumlu bir olay olumsuz etkiyi ve uyumsuz davranışları etkileyebilir.

Freud kaygıyı bedensel olarak uyarılma ile birlikte ortaya çıkan gerginlik ve endişelenme duygularını içeren ve hissedilen bir durum olarak tanımlamıştır. Diğer taraftan kaygı Barow tarafından kaygı muhtemel olarak ortaya çıkacak durumlara ile ilgili olarak bir ruh hali olarak tanımlanmıştır. Kaygının bir türü sosyal kaygıdır. Sosyal kaygı problemi yaşayan bireyler aşırı gerginlik ve bedensel olarak uyarılma hissederler. Aslında pek çok insan örneğin iş mülakatı gibi stresli ortamlarda gerginlik hissederler ancak sosyal kaygı yaşayanlarda bu durum süreklilik arz eder. Kişilerin günlük yaşamda girdikleri sosyal ortamlarda veya topluluk önünde konuştuklarında aşırı endişelenmeleri ve bu durumun rahatsız edici olması, sosyal kaygıyı bir işarettir (Sema, 2020).

Sosyal kaygı bozukluğuna pek çok durum sebep olabilir. Sosyal kaygı bozukluğuna sahip bireylerin toplum tarafından eleştirilmekten korkmalarının temel nedenlerinden birisi Moscovitch'a göre görünüşte algılanan kusurlardır. Bu nedenle görünüş kaygısı sosyal kaygının bir tetikleyicisidir (Levinson ve Rodebaugh,2012). Hart ve arkadaşlarına göre sosyal görünüş kaygısı, kişinin bedensel yapısı da dahil olmak üzere dış görünümünün diğer insanlar tarafından negatif olarak görüleceğine dair endişesini ifade etmektedir (Levinson ve Rodebaugh,2012). Olumsuz beden algısı olarak ifade edilen bu durum bireyin kendisini diğer insanlarla kıyasladığında beden, yüz, göz, saç, burun gibi görünür yerleriyle ilgili olumsuz düşünceleri nedeniyle kendisini beğenmemesi, az çekici bulması hatta utanmasını ifade eder. Tam tersi ise olumlu beden algısıdır. Bu durumda ise kişi kendi bedeninden memnundur. Bu

durumda olanlar genellikle dış görünüşün kişilikle ilgili olmadığına inanır. Aynı zamanda bu kişiler dış görünüşü ait aktiviteler için çok fazla zaman harcamazlar. Olumsuz beden algısına sahip kişilerde bu durum tam tersidir. Bu kişiler vücutlarında beğenmedikleri yerlerle çok fazla ilgilenme, aynada sürekli kontrol etme, kendini başkalarıyla sürekli karşılaştırma yaparlar Aşırı makyaj, onaylanma ihtiyacı, gizleme isteği bu insanlarda sıklıkla görülen davranışlardır. (Doğan, 2009).

Sosyal görünüş kaygısı en çok ergenlik çağında görülmektedir. Bunun sebebi ise vücut değişiminin en fazla olduğu dönemin ergenlik dönemi olmasıdır. Ergenlik dönemindeki bireyler yeni arkadaş çevrelerine ya da buldukları ortama kendilerini beğendirme çabası içerisine gireceklerdir. Karşı cinsle etkili bir iletişim kurabilmeleri için bedenlerinin önemli olduğunun bilincindedirler. Dolayısıyla ergen kişinin karşı taraftan bedeniyle ilgili olumlu bir ışık alması çok önemlidir. Bu açıdan bakıldığında beden imajı ergen kişi için değerlidir ve alacağı olumsuz bir eleştiri onu sosyal görünüş kaygısına itebilir (Özcan ve diğerleri, 2020).

Sosyal görünüş kaygısı, azalmış benlik saygısı ile eleştirilme kaygısının ilişki halinde olduğu düşünülmektedir. Sosyal görünüş kaygısı yaşayan kişide titreme hali, huzursuzluk, suskunluk, çevresiyle etkileşim ve iletişim halinde olmama, sürekli üstünü başını düzeltmek için uğraşma gibi belirtiler gözlenir (Leary, 1991).

Kişilik özellikleri, fiziksel faaliyet türleri, fiziksel faaliyetin gerçekleştirildiği ortamın özellikleri, çevresel ve sosyal tetikleyiciler, fiziksel açıdan kendini algılama sosyal görünüş kaygısına etki eden faktörlerdir (Sabiston ve diğerleri, 2014). Bunun yanı sıra sosyal görünüş kaygısının pek çok tetikleyici nedeni olabilir. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür (Kurutçu, 2020).

“Sosyal izlenim: Kişi kendi tercihlerinden çok etrafındaki çevrenin ne düşündüğünü önemser. Çevrede iyi bir izlenim bırakmak isterken, beni beğenmezlerse düşüncesi kişiyi kaygı duymaya iter. Yani çevrede beğenilmek ve yadırganmamak onun için her şeyden önemlidir. Bu durum sosyal izlenim olarak tanımlanmıştır.”

“Fizyoloji: Kaygı seviyeleri yüksek olan kişilerin sınırları daha hassastır. Bu sebeple herhangi bir olayın basit olsa bile bu kişilerde sosyal görünüş kaygısı uyandırması çok kolaydır”

“Reddedilme duygusu: Kişi dış görünüşünün insanlarla iletişim kurma ve sosyal ortamda dikkat çekmede çok önemli olduğunu düşünür. Bu anlamda kendisinin çevresinde kabul görmeyeceğine inanır. Reddedilme duygusu oluşur. Bunlarla ilgili olumsuz bir geri dönüş alması kişiyi sosyal görünüş kaygısına iter”.

Sabiston, Pila, Pinsonnault-Bilodeau ve Cox (2014) ise sosyal görünüş kaygısını etkileyen faktörleri şu şekilde sıralamışlardır (Çınar ve Keskin, 2015).

- (1) bireysel özellikleri (cinsiyet, boy, kilo, yaş, sosyal durumlar gibi)
- (2) bedensel faaliyet şekilleri
- (3) bedensel faaliyet kalitesi
- (4) çevresel dürtücüler
- (5) sosyal dürtücüler
- (6) bedensel olarak kendini algılama durumu

Sosyal görünüş kaygısı, kendisini ifade edebilme ve yansıtma ile ilgili teorileri temel almaktadır. Her insanın kendi fiziki yapısı ile ilgili kendi içinde değerlendirmeleri bulunmaktadır. Bazı kişiler bu süreci daha yüksek düzeyde yaşayarak bu değerlendirmelerden dolayı kaygı durumu yaşayabilirler. Bireyler diğer insanlarla iletişimleri noktasında kendileri ile ilgili olumlu etkileri karşı tarafta bırakabilmek için ona göre davranırlar ve eğer bu karşı tarafta olumsuz etki bırakırsa bu durumla ilgili üzüntü yaşamaktadırlar (Çınar ve Keskin, 2015).

Ergen bireyler kendilerini değerlendirirken, çevresinin değerlendirmelerini kendi algılarına dâhil ederek yaparlar. Ergenlik döneminde birey kendini tanımaya ve değerlendirmeye başlamaktadır. Çevreye göre kendisi ve diğer bireyler için güzel-çirkin kavramları oluşmaktadır. Bireye bedensel görünüşü hakkında gelen bir geribildirim bireyi çok kaygılı yapabilmektedir. Diğer yandan çok mutlu da yapabilmektedir. Ergen bu duygu durumu içselleştirmektedir. Ergen birey görünümle ilgili yaşadığı kaygılardan dolayı utangaç, sorumluluklarında kaçan ve sosyal ortamlardan uzaklaşan bir birey haline gelebilmektedir. Bu nedenle ergenlere yönelik olarak sosyal görünüş kaygısı çalışmalarının önemli olduğu düşünülmektedir.

Sosyal görünüş kaygısının özellikle son dönemlerde daha fazla çalışıldığı bilinmektedir. Sosyal görünüş kaygısı ile birlikte literatürde benlik, benlik saygısı,

sosyal kaygı, beden imgesi gibi kavramlar yakından ilgili olup, sosyal görünüş kaygısını anlamada yardımcı olabilmektedir. Benlik imajı ve sosyal görünüş kaygısından sonra araştırmada incelenmek istenen diğer bir konu bilişsel çarpıtmalar olacaktır. Tezin bu aşamasında bilişsel çarpıtmalar konusu kavramsal çerçevede incelenecektir.

2.4. Bilişsel Çarpıtmalar

Bilişsel kuramın ortaya çıkış noktası, insanların öğrenme sürecinin hayvanlardan farklı olduğunu baz alarak, sosyal öğrenmeye dayalı davranış ve düşünceleri incelemektir. Kurama göre çevreden gelen uyaranların yorumlanması ve bu uyaranların davranışsal sonuçları arasında, kognitif süreç aracılık yapmaktadır (Köknel, 2020). Bilişsel kuram, bilişin iç ve dış ortamdan gelen uyaranları sentezleyerek bunları algı sürecine dönüştürdüğünü savunur. Daha sonra bu biliş öznel olarak anlamlandırılır ve kaydedilir, gerekli olunca tekrar belleğe çağırılır, anımsanır ve yeniden yorumlanır. Tüm bunlar nesnel dünyadan çok öznel süreçlere bağlıdır (Köknel, 2020).

Bilişsel kuram, 1967 yılında Aaron Beck tarafından geliştirilmiştir. Beck, depresyonu açıklayan psikanalitik yaklaşımı test etmeye karar vermiş ve yaptığı araştırmalar sonucunda psikanalitik düşüncenin doğru olmayabileceğinden bahsetmiştir. Beck, depresyon ve tedavisi üzerine araştırmalar yaparken; depresyonda insanların, olayları çarpıtarak yorumladıklarını, gerçekçi olmayan beklentiler sebebiyle kendilerini fazla ve gereksiz yere eleştirdiklerini, başarısızlıklarına odaklanıp bunları genellediklerini fark etmiştir. Depresyonda olan bireylerin objektif gerçekliği kendileriyle ilgili olumsuz düşüncelere doğru yönlendiren belirli mantık hataları yapma eğiliminde olduklarını belirtmiştir. Daha sonraları bilişsel bozukluklar adını verdiği bu mantık hatalarını depresyonun sebebi olarak görmüştür. Depresyonda olan kişilerin kendileri ve yaşam olaylarıyla ilgili olumsuz ve yanlı düşüncelere sahip olduğunu, bunun da bilişsel bozukluklara yol açtığını ortaya koymuştur. Bireylerin bu olumsuz ve yanlı düşüncelerini değiştirerek, daha gerçekçi yorumlar yapmalarını ve alternatif düşünceler geliştirmelerini sağlayarak, onları iyileştirebileceğine inanmıştır. Bu çalışmalara ise bilişsel terapi adını vermiştir. Böylece depresyondan yola çıkarak birçok psikolojik rahatsızlığa uygulanabilecek bir model geliştirmiştir (Beck, 2016).

BDT yöntemi yapılandırılmış ve danışan ile yardımlaşmaya dayalı bir terapi yöntemidir. Beck (1972).Bilişsel Çarpıtmalar Modeli adı verdiği kuramında depresyonun ana etkeninin bilişsel olduğunu, bilişsel süreçler ve öznel anlamlandırmalar sonucunda depresyonun ortaya çıktığını iddia etmiştir. Beck'in yaklaşımına göre psikolojik problemlerin ve bozuklukların ortak noktası, danışanın psikolojik durumuna etki eden ve davranışlarını düzenleyen çarpıtılmış veya işlevsiz düşüncelerdir. Eğer bu işlevsel olmayan düşünceler ortaya çıkarılıp yeniden değerlendirilip değiştirilir ise problem yaratan duygular da davranışlar da düzelebilir. Değişimin kökten olması için ise kişinin işlevsel olmayan temel inançları düzeltilmelidir (Beck, 2016).

Beck'in sistemleştirmiş olduğu bilişsel terapinin temel varsayımları şunlardır:

- Şemalar, bilme ve anlam inşa etme ile ilgili temel yapılardır ve ruhsal işlevselliği veya uyumu sağlayan merkezi mekanizmalardır. Ayrıca bireyin çevreye adapte olmasını kolaylaştırmak için evrilen anlam yapıtaşları olup, bağlama göre uyum sağlayıcı ya da uyum bozucu olabilmektedir.(Beck, 2016).
- Bireyler özgün hatalı bilişsel çarpıtmalara meyillidir ve bu eğilime bilişsel duyarlılık denmektedir. Özgün bilişsel duyarlılıklar bireyi, bilişsel bazı semptomlara yatkın hale getirmektedir. Psikopatoloji, bilişsel üçlünün uyum bozucu anlamlarının sonucudur. Yani bireyin kendisi, çevresi ve geleceği ile ilgili oluşturduğu anlamların sonucudur. Her bir klinik sendroma bilişsel üçlü ile ilgili uyum bozucu anlamlar eşlik etmektedir. Örnek olarak, anksiyetede birey kendisini yetersiz, çevreyi tehlikeli ve geleceği belirsiz olarak anlamlandırabilmektedir. (Beck, 2016).
- Bilişsel terapi, teşhis göz önünde bulundurulmaksızın içinde bulunulan zamandaki problemlere odaklı, kısa ve öz olma eğilimindedir (Corey, 2015).
- Bilişsel terapide ele alınan sorun, somut ve spesifik olmalıdır. Çünkü genel, sınırları belirsiz ve soyut sorunların üzerinde ampirik teknikler kullanılamamaktadır (Doğan, 2001).

Bunun yanı sıra Beck'in Bilişsel model aşağıdaki sekiz temel ilke üzerine kuruludur;

1. Bireyin bir durum karşısında nasıl davrandığı ve ne hissettiği önemlidir.

2. Devam eden dışsal durumun nasıl yorumlandığı ve değerlendirildiği ki burada danışanın başa çıkma yeterliliği, alışkanlıkları önemlidir.

3. Her bireyin algısı kendine hastır.

4. Her kişilik yapısı farklı stres durumlarına karşı farklı tepkiler gösterir.

5. Ben-merkezcil bilişsel sistem, herhangi bir gerilim durumuyla karşı karşıya kaldığı zaman kendinin korumak amacıyla harekete geçer ve zamanla birey olayları tek taraflı, kesin ve genel yargılar halinde yorumlamaya başlar ve bu durum bireyde hatırlama-dikkat gibi bilişsel alanında zayıflamaya yol açabilir.

6. Psikiyatrik rahatsızlıkların kendilerine özgü Şemaları ve bilişsel alt yapıları vardır ve her bir sendrom belli duygu ve davranışlarla sonuçlanır.

7. Diğer insanlarla kurulan olumsuz etkileşimler bilişlerin güçlendiği bir döngü yaratır.

8. Fiziksel bir saldırı ile sosyal bir eleştiri aynı tepkileri doğururlar.

Bilişsel terapide model otomatik düşünceler, ara inançlar ve temel inançlar olmak üzerinde temel üç yapı üzerine kuruludur.

Bilişsel çarpıtmalar; işlevsel ve mantıklı olmayan ve yalnızca gözleme dayalı ancak geçmiş gibi kabul edilen, inanca dayalı bir içeriğe sahip olan, bireyi yenilgiye uğratan örüntüler içeren düşünme hatalarıdır. Beck'in modelinde bilişsel çarpıtmalar olarak adlandırılmakta, bilişsel işleme tipleri veya düşünme türleri hataları gibi isimler de verilebilmektedir. Kısaca bilişsel çarpıtmalar, bilişsel içerikteki hatalar ve/veya bilişsel süreçteki hatalardır. Yani anlam vermede ya da anlamı yorumlamadaki hatalardır. Bilişsel çarpıtmaların hepsi farklı miktarlarda tüm bireylerde görülmektedir. Psikopatolojik rahatsızlıklarda ve kişilik bozukluğu olan bireylerde daha sık, sistematik ve olumsuz biçimde ortaya çıkmaktadır Bilişsel çarpıtmalar kişinin kendisini değersiz ve hayatı anlamsız bulması, geleceği ümitsiz görmesi ile belirlenen olumsuz ya da hatalı inançlarının varlığı (bilişsel üçgen – cognitive triad) ile fark edilmektedir.

Bilişsel çarpıtmalar, uygunsuz ve duruma uygun olmayan otomatik düşünceler tarafından ortaya çıkar. Bu noktadan hareketle bilişsel çarpıtma çeşitleri ortaya çıkmıştır. Bunlar (Türkçarpar);

Zihin Okuma: Kişinin herhangi bir konu ya da olay hakkında sebepleri incelemeden diğer bireylerin ne düşündüğünü ve bildiğini, diğerlerinin de kendisinin

ne düşündüğünü bildiklerine ve hatta bilmeleri gerektiğine inanmasıdır. Bu duruma örnek olarak; ‘ Merak etme ben senin ne düşündüğünü biliyorum, bu konuda açıklama yapmana gerek yok’ gösterilebilir. Farklı bir örnek ise; kişinin okulda selam verdiği sınıf arkadaşı selamı ve onu fark etmeyince ‘Benimle konuşmak istemiyor, beni önemsemiyor.’ diye düşünmesidir. Yani insanların ona değer vermediğine inanması, kendisini değersiz bulması ve bunu kontrol etmeye yönelik bir arzusunun bile olmamasıdır.

Aşırı Genelleme: Çeşitli sayıda örnek olay temel alınarak ortaya çıkan bir kurala doğrudan inanmak ve onu sorgulamadan öyle davranmaktır. Örneğin; partnerinden geribildirim alamayan bireyin ‘Beni hiçbir zaman beğenmiyor.’ demesi gösterilebilir. Veya eşi tarafından terk edilen birinin ‘Bundan sonra kimse beni sevmeyecek ve herkes beni yine terk edecek şeklinde genellemesi olabilir. Aşırı genelleme yapan bireyler genelleyici olan ‘herkes, hep, asla, daima, hiç kimse’ gibi sözcükleri sıklıkla kullanmaktadırlar.

Felaketleştirme: Ortaya çıkabilecek sonuçlarla ilgili olarak bireyin olumlu olasılıkları görmezden gelerek sadece ve hep olumsuz olarak öngörmesidir. Bu durumda birey genellikle yeterince üzerinde durulmamış küçük bir kanıttan yola çıkılarak, olması ihtimal diğer sonuçları hesaba katmadan, durumu hep olumsuz yorumlar ve görür. Gelecekle ilgili öngörüler hep olumsuzdur. “Heyecandan susup kalacağım.” , “Sınavda yapamayacağım”, “sınıfta geçemeyeceğim.” gibi cümleler felaketleştirmeye örnek verilebilir.

Duygudan sonuca ulaşma: Bireyin kendisini sadece inandığı sonuca odaklaması ve sadece öyle olduğuna inandığı durumdur. İnandığının aksi yönde kanıtlar olsa bile kişi bunları görmezden gelir. Örnek olarak “Korktuğuma göre ortada kesin tehlikeli bir durum var.” Verilebilir.

Etiketleme: Bireyin geçmişteki deneyimleri dikkate alındığında daha az acı yaşama ihtimali olduğu halde, bu deneyimleri göz ardı ederek kendisine ve başka kişilere olumsuz ve yargılayıcı sıfatlar oluşturması, etiketler yapıştırmasıdır (Ardanış, 2017). Birey bütün durumu bu yaptığı etiketlemeye göre değerlendirmektedir. Örnek olarak, bir çocuğun ders çalışmaması sonucunda annesinin ‘Çocuğum tembel.’ diye düşünmesi, bir işte başarısız olan birinin ‘Ben beceriksizim.’ demesi verilebilir.

İkili (Ya hep ya hiç şeklinde) Düşünme: Kutuplaşmış düşünce de denmektedir. Bireyin yaşantıları, kendisini veya diğerlerini 'ya hep ya hiç' biçiminde, siyah beyaz biçimine indirgeyerek düşünmesi veya yorumlamasıdır. Birey her türlü deneyimi iki uçlu bağlamda değerlendirmektedir. Örneğin, bir terapistin danışanların terapisinde başarılı bir sonuca ulaştığı zaman kendisini olağanüstü başarılı bir terapist, danışanların terapisinde başarısız bir sonuca ulaştığında ise kendisini beceriksiz, işe yaramaz bir terapist olarak tanımlaması verilebilir

Olmalı İfadeleri (-meli, -malı düşünce tarzı): Bu düşünme biçimine sahip bireyler kendisinin ve diğer kişilerin nasıl davranması ve dünyanın nasıl olması gerektiği konusunda katı kurallara sahiptirler. Ve bu kuralların gerçekleşmesi durumunda olacak olumsuz sonuçları abartma eğilimindedirler. Bir şeyi doğru yapmanın sadece tek bir yolu olduğuna inanmaktadırlar. Bireyler kendilerinin kurallarına uymadığında, suçluluk; başkaları onların kurallarına uyum göstermediğinde ise öfke ve kızgınlık hissetmektedirler. Bu düşünce tarzına örnek olarak, 'İnsanlar haksızlık yapmamalıdır.', 'İnsan önce başkalarını düşünmelidir.', 'Herkesi memnun etmeliyim.' Verilebilir

Kişiselleştirme: Bireylerin kendileri dışında gelişen olayları kendileriyle ilişkilendirme eğiliminde olmaları olarak tanımlanabilir. Birey kendisiyle ilgili olmayan veya çok az ilgili olan olayları kendisiyle ilgili olarak görmekte ve olayın olumsuz sonuçlarından kendisini sorumlu tutmaktadır. Kişiselleştirme düşünce hatası yapan bireyler, kendileriyle ilgili olayları abartma ve yaşadıkları olaylardaki kişisel anlamları aşırı benimseme eğilimi göstermektedirler. Örneğin; çocuğu sınavdan düşük not alan bir ebeveynin 'Ben kötü bir anneyim/babayım.' diye düşünmesi, katıldığı partiye biri gelmediğinde bireyin 'Ben buradayım diye gelmedi.' diye düşünmesi kişiselleştirmeye örnek olarak verilebilir.

Büyütme ve Küçültme: (Abartma ve Küçümseme): Bir durum veya olaya hak ettiğinden daha az veya daha fazla önem vermek olarak tanımlanabilmektedir. Bireyler sistematik olarak kendi yaptıklarını küçük, yapmadıklarını büyük görme eğiliminde olabilmektedirler. Bu düşünce hatası bazı kaynaklarda olumluyu yok sayma olarak da bahsedilmektedir. Bu düşünce hatasına sahip bir birey, başarılı tamamladığı işleri önemsiz görürken (küçültme), başarısız olduğu işleri önemseyebilir. (büyütme)

Keyfi Çıkarsama: Kişinin içine bulunduğu duygu durumuna göre mantık yürütmesidir. Birey genellikle doğrulayıcı ve ilişkili kanıtlar olmadan sonuç çıkarır.

Kişi genellikle pesimisttir ve ortadaki en olumsuz ve kesin sonuçları düşünür. Örneğin, işinde gecikme olan kişinin bir kanıt olmaksızın ”Kesin bana bilerek beni sınırlendirmek için yapıyorlar.” diye düşünmesi gösterilebilir.

Seçici Soyutlama: Zihinsel filtreleme de denmektedir. Birey bir olayın bir ayrıntısına dayanarak sonuçlar çıkarabilmekte ve bu süreçte diğer bilgileri göz ardı edebilmektedir. Böylece toplam içeriğin önemi yitirilmektedir. Birey dikkate alınması gereken olayların başarısızlık ve yoksunluk ile ilgili olanlar olduğuna inanmaktadır. Örnek olarak, yaptığı sunum birçok kişi tarafından takdir alan bir bireyin, sunumu dinleyen fakat eleştiren birinin yorumlarını devamlı düşünerek kendini kötü hissetmesi verilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tipi

Araştırma nicel araştırmalardan kesitsel ve tanımlayıcı tipte bir çalışmadır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde yaşaya 14-17 yaş arası ergenlikte olan katılımcılar oluşturmaktadır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan'a (2004) göre 10000 kişinin üstünde evren içeren örnekleme dahi 384 yeterli örneklem sayısını oluşturmaktadır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Bu sayı ve bilgiler göz önüne alınarak ve kişisel bağlantılar kullanılarak Şubat-Mayıs 2021 tarihleri arasında kolayda rastgele örnekleme ve kartopu örnekleme metotlarıyla 398 katılımcıya ulaşılmıştır. Bu sayı yeterli kabul edilerek analize gidilmiştir.

3.3. Araştırmanın Verilerinin Toplanması ve Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri 08 Şubat- 24 Mayıs 2021 tarihleri arasında online anket (Ek-1) yoluyla gönüllülük esasıyla toplanmıştır. Anket dört aşamalı olarak tasarlanmıştır. İlk aşamada sorulan 9 soru sosyodemografik sorulardır. Bu sorular yaş, cinsiyet, anne sağ olma durumu, baba sağ olma durumu, kendi dahil kaç kardeş olduğu, kaçınıcı kardeş olduğu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile gelir durumudur.

Anketin ikinci aşamasında “Offer Benlik İmajı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek Offer ve arkadaşları (1989) tarafından geliştirilmiş olup Türkçe sürümü ilk kez Özbay ve arkadaşları (1991) tarafından kullanılmıştır (Offer ve diğerleri, 1989; Özbay ve diğerleri, 1991). Ardından Şahin (1993) geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını tamamlayarak Offer Benlik İmajı Ölçeği El Kitabı olarak 1993 yılında yayınlamıştır. (Şahin, 1993). Ölçekte 6'lı likert ölçeği kullanılmakta ve Hiç Uygun değil (0) ile Çok Uygun (5) arasında kodlama yapılmaktadır. 99 sorudan oluşan ölçekte 54 madde ters kodlanmaktadır. Ölçeğin 11 alt boyutu olup değerlendirme toplam puan üstünden gerçekleştirilmekte ve alt boyutlardan alınan puanlar arttıkça kişinin o alt boyutla ilgili tanımlamaya uygunluk derecesini göstermektedir. Buna göre Offer Benlik İmajı Ölçeği alt boyutları ve madde numaraları şunlardır:

“a) Aile İlişkileri: Ergenin ailesine ilişkin duyguları ile ilgilidir. Bu alt ölçek aynı zamanda bireyin yaşadığı evin duygusal atmosferi hakkında bilgi verir. Alt boyutu ifade eden maddeler şunlardır: 2, 5, 12, 15, 33, 37, 42, 46, 53, 55, 65, 67, 74, 79, 82, 86, 91.”

“b) Dürtü Kontrolü: Bu gruptaki sorular bireyin iç ve dış çevredeki baskılara karşı direnmede, egosunun ne ölçüde güçlü olduğunu çıkarmayı amaçlamaktadır. Alt boyutu ifade eden maddeler şunlardır: 4, 10, 22, 41, 51, 61, 96.”

“c) Cinsel tutumlar: Bu alt ölçek bireyin cinsel konulardaki duyguları, tutumları ve davranışları ele alınmakta, karşı cinsle ilişkileri hakkında bilgi edinilmektedir. Alt boyutu ifade eden maddeler şunlardır: 6, 18, 58, 60, 71, 76, 90, 92, 95., 18, 58, 60, 71, 76, 90, 92, 95.”

“d) Bireysel Değerler: Bu alt ölçekteki sorular, bireyin davranışlarında, kendi mi yoksa başkalarını mı merkeze aldığı ile ilişkilidir. Alt boyutu ifade eden maddeler şunlardır: 3, 27, 31, 49, 63, 93.”

“e) Baş Etme Gücü: Bu alt ölçekte, bireyin, çevreye ne kadar başarılı bir şekilde uyum sağladığı, kararlılığı ve özgüveni ele alınmaktadır. Alt boyutu ifade eden maddeler şunlardır: 11, 57, 80, 81, 84.”

“f) Beden İmgesi: Bireyin kendi bedenine karşı olumlu ve olumsuz duyguları ele alınmaktadır. Alt boyutu ifade eden maddeler şunlardır: Alt boyutu ifade eden maddeler şunlardır: 17, 28, 39, 54, 62, 70, 73, 77.”

“g) Duygusal Düzey: Bireyin ruhsal yapısı içindeki duygusal uyumu ölçülmektedir. Alt boyutu ifade eden maddeler şunlardır: 7, 14, 21, 25, 36, 48, 50, 78, 99.”

“h) Çevre Uyumu: Bireyin baş etme yeteneği hakkında ne hissettiği ile ilgilidir. Alt boyutu ifade eden maddeler şunlardır: 16, 26, 32, 35, 38, 64, 69, 83, 85, 88, 94.”

“i) Meslek ve Eğitim Hedefleri: Bu alt ölçekteki sorular, bireyin mesleğe hazırlığını, gelecekle ilgili planlarını ve genel olarak çalışma ve iş konusundaki tutumlarını ölçmektir. Alt boyutu ifade eden maddeler şunlardır: 24, 30, 40, 45, 52, 59, 89.”

“j) Sosyal İlişkiler: Bireyin arkadaşlarının niteliği ve yaşıt gruplarıyla ilişkileri hakkında bilgi vermektedir. Alt boyutu ifade eden maddeler şunlardır: 8, 34, 44, 47, 56, 66, 68, 87, 97.”

“k) Ruh Sağlığı: Bu ölçek, bireyin açık psikolojik belirtilerinin olup olmadığını gösterir. Alt boyutu ifade eden maddeler şunlardır: 1, 13, 19, 20, 23, 29, 43, 72, 75, 98.”

Anketin üçüncü aşamasında Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği kullanılmıştır. Hart ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Doğan (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir (Hart ve diğerleri, 2008). SGKÖ, 5’li Likert tipinde olup, sorular Hiç Uygun Değil (1), Tamamen Uygun (5) arasında cevaplandırılmaktadır. 1. soru analiz öncesinde ters kodlanmaktadır. Ölçek tek boyuttan oluşmaktadır. Toplam puan üzerinden değerlendirilen ölçekte 16 madde olması nedeniyle alınabilecek puanlar 16 ila 80 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça kişinin sosyal görünüşüyle ilgili kaygısı da artmaktadır.

Anketin dördüncü aşamasında Bilişsel Çarpıtma Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin orijinalini Briere (2000) geliştirilmiş olup, Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Agir ve Yavuzer (2018) tarafından gerçekleştirilmiştir (Briere, 2001). 1 ila 5 arası puanlanan 5’li likert ölçeği kullanılmaktadır. Ölçekte beş alt boyut bulunmaktadır. Her bir alt boyutta 8’er olmak üzere toplamda 40 sorudan oluşan ölçekte ters kodlanan madde yoktur. Toplam puan üzerinden değerlendirilen ölçeğin alt boyutlarından alınabilecek puanlar 8 ila 40 arasında değişmektedir. Ölçek boyutlarından alınan puanlar arttıkça kişinin faktörün ismine göre olumsuz benlik algısı, kendini suçlama, çaresizlik, umutsuzluk, yaşamayı tehlikeli görme gibi bilişsel çarpıtma davranışları içerisinde olma durumu artmaktadır. Alt boyutların isimleri ve o alt boyutları ifade eden madde numaraları şunlardır:

- a) Olumsuz Benlik Algısı: 1, 2, 11, 16, 21, 26, 31, 36
- b) Kendini Suçlama: 2, 7, 12, 17, 27, 32, 37
- c) Çaresizlik: 3, 8, 13, 18, 23, 28, 33, 38
- d) Umutsuzluk: 4, 9, 14, 19, 24, 29, 34, 39
- e) Yaşamı tehlikeli görme: 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40.

3.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Veriler SPSS 23.0 paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistiksel analizlerin sunumunda frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, sıra ortalaması kullanılmıştır.

Gerçekleştirilen önemlilik testlerinin seçimi için Kolmogrov Smirnov normallik analizi uygulanmıştır. Tüm ölçek verilerinde yüksek düzeyde ($p < 0,01$) anlamlılık tespit edilmiş ve normal dağılımın olmadığına kanaat getirilmiştir. Buna göre karşılaştırma analizlerinde Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H; ilişki analizlerinde ise Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Veriler %95 güven aralığı ve %5 hata payı dahilinde değerlendirilmiştir. Spearman korelasyon analizinin yorumlanmasında Kalaycı (2006) referans alınmıştır. Kalaycı'ya (2006) göre %30'un altındaki ilişkiler zayıf düzey, %30'dan %70'e kadar olan ilişkiler orta düzey, %70 ve üzeri ilişkiler yüksek düzeyli ilişki olarak kabul edilmektedir. (Kalaycı, 2006).

3.5. Araştırma Kısıtları

Araştırma İstanbul ilinde planlanmış olması ve 14-17 yaş arasındaki ergenlere yönelik olması, basit kolayda örnekleme ve kartopu örnekleme metodlarının kullanılması araştırma kısıtlarıdır. Ayrıca kesitsel bir araştırma olarak 08 Şubat 2021-24 Mayıs 2021 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri

	n	%		
Cinsiyet				
Kız	204	51,3		
Erkek	194	48,7		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	30,9		
16-17 yaş	275	69,1		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	9,3		
İki kardeş	122	30,7		
Üç ve üzeri kardeş	239	60,1		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	35,4		
Ortancalar	134	33,7		
En küçük	86	21,6		
Tek	37	9,3		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	98,2		
Sağ değil	7	1,8		
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	93,5		
Sağ değil	26	6,5		
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	2,0		
Okur yazar	10	2,5		
İlkokul mezunu	68	17,1		
Ortaokul mezunu	62	15,6		
Lise	143	35,9		
Lisans	101	25,4		
Lisansüstü	6	1,5		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	,8		
Okur yazar	8	2,0		
İlkokul mezunu	50	12,6		
Ortaokul mezunu	52	13,1		
Lise	133	33,4		
Lisans	137	34,4		
Lisansüstü	15	3,8		
Gelir Durumu				
Kötü	27	6,8		
Orta	154	38,7		
İyi	190	47,7		
Çok iyi	27	6,8		
Toplam	398	100,0		
	N	$\bar{x}\pm\sigma$	Alt	Üst
Yaş	398	15,92±1,03	14,00	17,00
Kardeş Sayısı	398	2,86±1,06	1,00	7,00

Katılımcıların 204'ü Kız, 194'ü erkektir. 14-15 yaşlarında olanların sayısı 123 ve 16-17 yaşlarında olanların sayısı 275'tir. Ayrıca yaşları ortalama 15,92±1,03'tür. Kendisi dahil tek kardeş olanlar 37, iki kardeş olanlar 122 kişi, üç ve üzeri kardeş olanlar 239 kişidir. Annesi sağ olanlar 391 kişi iken 7'sinin annesi hayatta değildir. 372 kişinin babası sağ iken, 26 kişinin babası sağ değildir. Anne eğitim durumunda 8 kişinin annesi okur-yazar değil, 10 kişininki sadece okur-yazar, 68'inin ilkokul mezunu, 62'sinin ortaokul mezunu, 143'ünün lise mezunu, 101'inin lisans ve 6'sının lisansüstü eğitim mezunu olduğu görülmüştür. Baba eğitim durumunda ise 3'ü okur-yazar değil, 8'i okur-yazar, 50'si ilkokul mezunu, 52'si ortaokul mezunu, 133'ü lise mezunu, 137'si lisans mezunu, 15'i ise lisansüstü eğitim mezunudur. Gelir durumu 27'sinde kötü, 154'ünde orta, 190'ında iyi, 27'sinde çok iyidir.

Tablo 2. Ölçeklerden ve alt boyutlarından alınan puanlar

	n	$\bar{x}\pm\sigma$	Alt	Üst
Offer Benlik İmajı Ölçeği				
Aile İlişkileri	398	45,65±16,66	3,00	85,00
Dürtü Kontrolü	398	16,33±6,54	0,00	35,00
Cinsel Tutumlar	398	24,35±5,95	10,00	42,00
Bireysel Değerler	398	19,66±4,9	10,00	30,00
Baş Etme Gücü	398	15,92±4,07	6,00	25,00
Beden İmgesi	398	18,69±10,06	1,00	40,00
Duygusal Düzey	398	18,83±10,1	0,00	45,00
Çevre Uyumu	398	33,22±6,38	11,00	50,00
Meslek ve Eğitim Hedefleri	398	22,17±6,26	7,00	35,00
Sosyal İlişkiler	398	23,3±8,7	6,00	45,00
Ruh Sağlığı	398	21,12±10,67	2,00	50,00
Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği				
Sosyal Görünüş Kaygısı	398	51,55±18,82	16,00	80,00
Bilişsel Çarpıtma Ölçeği				
Olumsuz Benlik Algısı	398	24,31±8,19	8,00	40,00
Kendini Suçlama	398	25,45±7,93	8,00	40,00
Çaresizlik	398	25,38±8,49	8,00	40,00
Umutsuzluk	398	24,98±9,41	8,00	40,00
Yaşamı tehlikeli görme	398	25,48±8,25	8,00	40,00

Katılımcıların Offer Benlik Algısı Ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlar, Aile İlişkileri alt boyutunda ortalama 45,65±16,66; Dürtü Kontrolü alt boyutunda ortalama 16,33±6,54; Cinsel Tutumlar alt boyutunda ortalama 24,35±5,95; Bireysel Değerler alt boyutunda 19,66±4,9; Baş Etme Gücü alt boyutunda ortalama 15,92±4,07; Beden İmgesi alt boyutunda ortalama 18,69±10,06; Duygusal Düzey alt boyutunda ortalama 18,83±10,1; Çevre Uyumu alt boyutunda ortalama 33,22±6,38; Meslek ve

Eğitim Hedefleri alt boyutunda ortalama 22,17±6,26; Sosyal İlişkiler alt boyutunda ortalama 23,3±8,7; Ruh Sağlığı alt boyutunda ortalama 21,12±10,67'dir. Sosyal Görünüş Kaygısı leğinden katılımcıların aldıkları ortalama puan ise 51,55±18,82'dir. Bilişsel çarpıtma leği alt boyutlarından aldıkları puanlar, Olumsuz Benlik Algısı alt boyutunda ortalama 24,31±8,19; Kendini Suçlama alt boyutunda ortalama 25,45±7,93; çaresizlik alt boyutunda ortalama 25,38±8,49; Umutsuzluk alt boyutunda ortalama 24,98±9,41; Yaşamı tehlikeli görme alt boyutunda ortalama 25,48±8,25'tir.

Tablo 3. Katılımcıların aile ilişkileri boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/  ²	p
Cinsiyet				
Kız	204	219,65	-3,585	0,000**
Erkek	194	178,31		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	217,17	-2,050	0,040*
16-17 yaş	275	191,60		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	238,89	12,984	0,002**
İki kardeş	122	219,72		
Üç ve üzeri kardeş	239	183,08		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	192,04	10,111	0,018*
Ortanca kardeşler	134	183,60		
En küçük	86	219,55		
Tek	37	238,89		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	199,37	-0,162	0,871
Sağ değil	7	206,50		
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	203,79	-2,814	0,005**
Sağ değil	26	138,15		
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	208,31	19,877	0,003**
Okur yazar	10	130,85		
İlkokul mezunu	68	226,68		
Ortaokul mezunu	62	222,29		
Lise	143	195,07		
Lisans	101	173,54		
Lisansüstü	6	301,00		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	200,50	18,582	0,005**
Okur yazar	8	193,50		
İlkokul mezunu	50	221,70		
Ortaokul mezunu	52	218,49		
Lise	133	190,94		
Lisans	137	181,88		
Lisansüstü	15	299,43		
Gelir Durumu				
Kötü	27	153,67	15,549	0,001**

Orta	154	225,15
İyi	190	184,01
Çok iyi	27	208,04

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

***: $p < 0,05$; **: $p < 0,01$**

Katılımcıların Aile İlişkileri boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Kızların Aile İlişkileri puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Aile İlişkileri boyutundan aldıkları puana göre yaş grupları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. 14-15 yaşlarında olanların Aile İlişkileri puanları, 16-17 yaşlarında olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Aile İlişkileri boyutundan aldıkları puana göre kaç kardeş oldukları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Tek kardeş ve iki kardeş olanların Aile İlişkileri puanları, üç ve üzeri kardeş sayısına sahip olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Aile İlişkileri boyutundan aldıkları puana göre kaçınıcı kardeş olduğu ile arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Tek çocuk olanların Aile İlişkileri puanları, ortanca olana ve en büyük kardeş olana göre daha yüksektir.

Katılımcıların Aile İlişkileri boyutundan aldıkları puana göre babalarının sağ olma durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Babası hayatta olanların Aile İlişkileri puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Aile İlişkileri boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında anneleri okuryazar olanların ve lisans eğitim düzeyinde olanların, ilkokul, ortaokul ve lisansüstü eğitime göre daha düşük puan aldıkları görülmüştür. Lisansüstü eğitim düzeyinde olan anneye sahip olanlar ise, diğer eğitim düzeyindekilere daha yüksek puan almışlardır.

Katılımcıların Aile İlişkileri boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında lisansüstü eğitimi olan babaya sahip olanların puanı diğer eğitim düzeyine göre daha yüksektir.

Katılımcıların Aile İlişkileri boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında orta

düzeyde aile gelir düzeyine sahip olanlar, kötü ve iyi düzeyde olanlara göre daha yüksek puan almışlardır.

Katılımcıların Aile İlişkileri boyutundan aldıkları puana göre anne sağ olma durumlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Tablo 4. Katılımcıların Dürtü Kontrolü boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	206,62	-1,268	0,205
Erkek	194	192,01		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	197,50	-0,233	0,816
16-17 yaş	275	200,40		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	235,50		
İki kardeş	122	212,86	8,062	0,018*
Üç ve üzeri kardeş	239	187,11		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	184,12		
Ortancalar	134	203,17		
En küçük	86	203,51	6,399	0,094
Tek	37	235,50		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	199,67		
Sağ değil	7	189,86	-0,224	0,823
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	201,58		
Sağ değil	26	169,71	-1,367	0,171
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	149,19		
Okur yazar	10	80,45		
İlkokul mezunu	68	225,56		
Ortaokul mezunu	62	243,19	35,405	0,000**
Lise	143	198,40		
Lisans	101	167,71		
Lisansüstü	6	279,67		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	221,00		
Okur yazar	8	150,44		
İlkokul mezunu	50	193,52		
Ortaokul mezunu	52	215,65	13,800	0,032*
Lise	133	195,53		
Lisans	137	191,41		
Lisansüstü	15	294,40		
Gelir Durumu				
Kötü	27	144,30		
Orta	154	228,65		
İyi	190	181,06	21,761	0,000**
Çok iyi	27	218,26		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri
*: $p < 0,05$; **: $p < 0,01$

Katılımcıların Dürtü Kontrolü boyutundan aldıkları puana göre kaç kardeş oldukları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Tek kardeş olanların ve iki kardeş olanların Dürtü Kontrolü puanları, üç ve üzeri kardeş olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Dürtü Kontrolü boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında anneleri okuryazar olanların diğer eğitim düzeyindeki annelere sahip olanlara göre daha düşük puan aldıkları görülmüştür. Ayrıca lisans düzeyi eğitimi olan annelere sahip katılımcıların Dürtü Kontrolü puanları; ilkökul, ortaokul ve lisansüstü eğitim düzeyindeki annelere sahip olanlara göre daha düşüktür.

Katılımcıların Dürtü Kontrolü boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında lisansüstü eğitimi olan babaya sahip olanların puanı diğer eğitim düzeyine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların Dürtü Kontrolü boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında orta düzeyde aile gelir düzeyine sahip olanlar, kötü ve iyi düzeyde olanlara göre daha yüksek puan almışlardır. Ayrıca çok iyi gelir düzeyinde olanların, kötü gelir düzeyinde olanlardan daha yüksek dürtü kontrolü puanına sahiplerdir.

Katılımcıların Dürtü Kontrolü boyutundan aldıkları puana göre cinsiyet, yaş grupları, kaçınıcı kardeş olduğu, anne sağ olma durumu ve baba sağ olma durumlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Tablo 5. Katılımcıların Cinsel Tutumlar boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	189,00	-1,871	0,061
Erkek	194	210,54		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	194,31	-0,603	0,547
16-17 yaş	275	201,82		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	231,69	9,266	0,010*
İki kardeş	122	217,02		

Üç ve üzeri kardeş	239	185,57		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	197,48		
Ortancalar	134	192,25	3,489	0,322
En küçük	86	200,26		
Tek	37	231,69		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	198,74		
Sağ değil	7	242,00	-0,988	0,323
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	198,78		
Sağ değil	26	209,85	-0,475	0,635
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	168,38		
Okur yazar	10	137,40		
İlkokul mezunu	68	188,74		
Ortaokul mezunu	62	214,63	7,386	0,287
Lise	143	205,26		
Lisans	101	194,35		
Lisansüstü	6	259,50		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	118,83		
Okur yazar	8	180,69		
İlkokul mezunu	50	192,53		
Ortaokul mezunu	52	188,34	7,277	0,296
Lise	133	193,21		
Lisans	137	209,14		
Lisansüstü	15	255,30		
Gelir Durumu				
Kötü	27	193,93		
Orta	154	212,96		
İyi	190	187,52	4,597	0,204
Çok iyi	27	212,57		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: $p < 0,05$; **: $p < 0,01$

Katılımcıların Cinsel Tutumlar boyutundan aldıkları puana göre kaç kardeş oldukları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Tek kardeş olanların ve iki kardeş olanların Cinsel Tutumlar puanları, üç ve üzeri kardeş olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Cinsel Tutumlar boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 6. Katılımcıların Bireysel Değerler boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	237,94	-6,853	0,000**
Erkek	194	159,07		

Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	203,99	-0,522	0,602
16-17 yaş	275	197,49		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	220,04		
İki kardeş	122	209,29	3,287	0,193
Üç ve üzeri kardeş	239	191,32		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	198,72		
Ortancalar	134	182,75	6,292	0,098
En küçük	86	218,04		
Tek	37	220,04		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	200,20	-0,915	0,360
Sağ değil	7	160,14		
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	201,37	-1,228	0,219
Sağ değil	26	172,77		
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	270,31		
Okur yazar	10	164,10		
İlkokul mezunu	68	251,16		
Ortaokul mezunu	62	213,01	27,902	0,000**
Lise	143	191,43		
Lisans	101	166,12		
Lisansüstü	6	193,08		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	202,83		
Okur yazar	8	200,31		
İlkokul mezunu	50	257,12		
Ortaokul mezunu	52	232,55	29,922	0,000**
Lise	133	181,33		
Lisans	137	176,74		
Lisansüstü	15	260,80		
Gelir Durumu				
Kötü	27	211,48		
Orta	154	240,13	35,757	0,000**
İyi	190	166,22		
Çok iyi	27	189,96		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: p<0,05 ; **: p<0,01

Katılımcıların Bireysel Değerler boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Kızların Bireysel Değerler puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Bireysel Değerler boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olmayanların ve ilkokul mezunu olanların okur-yazar olanlara ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır.

Katılımcıların Bireysel Değerler boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında lisansüstü ve ilkokul düzeyi eğitimi olan babaya sahip olanların puanı lise ve lisans düzeyi eğitimi olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların Bireysel Değerler boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında orta düzeyde aile gelir düzeyine sahip olanlar, iyi ve çok iyi düzeyde olanlara göre daha yüksek puan almışlardır.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Bireysel Değerler boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 7. Katılımcıların Baş Etme Gücü boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	230,50	-5,531	0,000**
Erkek	194	166,91		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	207,76	-0,961	0,336
16-17 yaş	275	195,81		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	211,20	8,729	0,013*
İki kardeş	122	222,64		
Üç ve üzeri kardeş	239	185,88		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	192,77	6,741	0,081
Ortancalar	134	186,96		
En küçük	86	225,03		
Tek	37	211,20		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	200,67	-1,518	0,129
Sağ değil	7	134,29		
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	202,30	-1,844	0,065
Sağ değil	26	159,42		
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	210,44	28,482	0,000**
Okur yazar	10	130,30		
İlkokul mezunu	68	243,41		
Ortaokul mezunu	62	228,57		
Lise	143	193,20		
Lisans	101	164,38		
Lisansüstü	6	243,58		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	134,50	30,169	0,000**
Okur yazar	8	189,13		
İlkokul mezunu	50	221,10		

Ortaokul mezunu	52	242,96		
Lise	133	187,30		
Lisans	137	177,21		
Lisansüstü	15	307,07		
Gelir Durumu				
Kötü	27	182,80		
Orta	154	235,31	24,796	0,000**
İyi	190	174,82		
Çok iyi	27	185,67		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: $p < 0,05$; **: $p < 0,01$

Katılımcıların Baş Etme Gücü boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Kızların Baş Etme Gücü puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Baş Etme Gücü boyutundan aldıkları puana göre kaç kardeş oldukları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Tek kardeş olanların ve iki kardeş olanların Baş Etme Gücü puanları, üç ve üzeri kardeş olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Baş Etme Gücü boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında ortaokul mezunları ve lisansüstü mezunlarının, okur yazar olanlara ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Katılımcıların Baş Etme Gücü boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında lisansüstü ve ortaokul düzeyi eğitimi olan babaya sahip olanların puanı okur yazar olmayan ve lisans düzeyi eğitimi babaya sahip olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların Baş Etme Gücü boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında orta düzeyde aile gelir düzeyine sahip olanlar, diğer düzeylerde gelire olanlara göre daha yüksek puan almışlardır.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Baş Etme Gücü boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 8. Katılımcıların Beden İmgesi boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	230,39	-5,497	0,000**
Erkek	194	167,02		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	206,11	-0,768	0,443
16-17 yaş	275	196,54		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	221,72		
İki kardeş	122	219,91	8,696	0,013*
Üç ve üzeri kardeş	239	185,64		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	185,96		
Ortancalar	134	188,01	10,743	0,013*
En küçük	86	230,04		
Tek	37	221,72		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	198,27		
Sağ değil	7	267,93	-1,589	0,112
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	202,20		
Sağ değil	26	160,92	-1,770	0,077
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	261,00		
Okur yazar	10	150,95		
İlkokul mezunu	68	243,36		
Ortaokul mezunu	62	224,81	39,315	0,000**
Lise	143	196,25		
Lisans	101	152,51		
Lisansüstü	6	308,17		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	215,17		
Okur yazar	8	169,19		
İlkokul mezunu	50	233,18		
Ortaokul mezunu	52	237,31	30,063	0,000**
Lise	133	187,83		
Lisans	137	174,50		
Lisansüstü	15	301,00		
Gelir Durumu				
Kötü	27	165,54		
Orta	154	238,84	31,382	0,000**
İyi	190	171,88		
Çok iyi	27	203,46		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: p<0,05 ; **: p<0,01

Katılımcıların Beden İmgesi boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Kızların Beden İmgesi puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Beden İmgesi boyutundan aldıkları puana göre kaç kardeş oldukları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Tek kardeş olanların ve iki kardeş olanların Beden İmgesi puanları, üç ve üzeri kardeş olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Beden İmgesi boyutundan aldıkları puana göre kaçınıcı kardeş olduğu ile arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Tek çocuk olanların ve en küçük kardeş olanların Beden İmgesi puanları, ortanca olana ve en büyük kardeş olana göre daha yüksektir.

Katılımcıların Beden İmgesi boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur yazar olmayanların, ilkokul mezunu olanların ve lisansüstü mezunlarının, okur yazar olanlara ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Katılımcıların Beden İmgesi boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında lisansüstü ve ortaokul düzeyi eğitimi olan babaya sahip olanların puanı okur-yazar olan ve lisans düzeyi eğitimi olan babaya sahip olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların Beden İmgesi boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında orta düzeyde aile gelir düzeyine sahip olanlar, kötü ve iyi gelir durumunda aileye sahip olanlara göre daha yüksek puan almışlardır.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Beden İmgesi boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 9. Katılımcıların Duygusal Düzey boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	217,81	-3,259	0,001**
Erkek	194	180,24		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	206,52	-,814	0,415
16-17 yaş	275	196,36		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	210,72		
İki kardeş	122	222,38	8,443	0,015*
Üç ve üzeri kardeş	239	186,08		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	185,61		
Ortancalar	134	193,32	7,751	0,051
En küçük	86	227,08		
Tek	37	210,72		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	198,99		
Sağ değil	7	227,71	-0,655	0,512
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	201,31		
Sağ değil	26	173,67	-1,185	0,236
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	178,25		
Okur yazar	10	131,00		
İlkokul mezunu	68	228,26		
Ortaokul mezunu	62	230,81	30,162	0,000**
Lise	143	198,03		
Lisans	101	163,74		
Lisansüstü	6	329,58		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	211,83		
Okur yazar	8	190,56		
İlkokul mezunu	50	202,45		
Ortaokul mezunu	52	230,21	16,775	0,010*
Lise	133	193,53		
Lisans	137	182,71		
Lisansüstü	15	291,77		
Gelir Durumu				
Kötü	27	122,00		
Orta	154	234,17		
İyi	190	180,40	31,942	0,000**
Çok iyi	27	213,69		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: p<0,05 ; **: p<0,01

Katılımcıların Duygusal Düzey boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Kızların Duygusal Düzey puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Duygusal Düzey boyutundan aldıkları puana göre kaç kardeş oldukları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Tek kardeş olanların ve iki kardeş olanların Duygusal Düzey puanları, üç ve üzeri kardeş olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Duygusal Düzey boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında ilkokul mezunu olanların, ortaokul mezunlarının ve lisansüstü mezunlarının, okur yazar olanlara ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Katılımcıların Duygusal Düzey boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında lisansüstü ve ortaokul düzeyi eğitimi olan babaya sahip olanların puanı okur-yazar olan ve lisans düzeyi eğitimi olan babaya sahip olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların Duygusal Düzey boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında orta düzeyde aile gelir düzeyine sahip olanlar, kötü ve iyi gelir durumunda aileye sahip olanlara göre daha yüksek puan almışlardır.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Duygusal Düzey boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 10. Katılımcıların Çevre Uyumu boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	228,29	-5,131	0,000**
Erkek	194	169,23		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	216,89	-2,021	0,043*
16-17 yaş	275	191,72		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	218,91		
İki kardeş	122	211,02	3,718	0,156
Üç ve üzeri kardeş	239	190,62		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	197,02		
Ortancalar	134	187,88	3,743	0,291
En küçük	86	213,32		
Tek	37	218,91		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	199,93		
Sağ değil	7	175,71	-0,553	0,580
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	202,66		
Sağ değil	26	154,29	-2,077	0,038*
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	245,75		
Okur yazar	10	151,90		
İlkokul mezunu	68	235,90		
Ortaokul mezunu	62	218,89	24,661	0,000**
Lise	143	195,23		
Lisans	101	164,87		
Lisansüstü	6	289,00		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	107,50		
Okur yazar	8	212,06		
İlkokul mezunu	50	234,26		
Ortaokul mezunu	52	232,12	19,742	0,003**
Lise	133	188,39		
Lisans	137	180,17		
Lisansüstü	15	257,33		
Gelir Durumu				
Kötü	27	195,76		
Orta	154	229,38		
İyi	190	178,29	17,567	0,001**
Çok iyi	27	182,06		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: p<0,05 ; **: p<0,01

Katılımcıların Çevre Uyumu boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Kızların Çevre Uyumu puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Çevre Uyumu boyutundan aldıkları puana göre yaş grupları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. 14-15 yaşlarında olanların Çevre Uyumu puanları 16-17 yaşlarında olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Çevre Uyumu boyutundan aldıkları puana göre babanın sağ olma durumu arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Babası sağ olanların Çevre Uyumu puanları babası hayatta olmayanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Çevre Uyumu boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olmayanların, ilkokul mezunu olanların ve lisansüstü mezunlarının, okur yazar olanlara ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Katılımcıların Çevre Uyumu boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında lisansüstü düzeyi eğitimi olan babaya sahip olanların puanı okur-yazar olmayan ve lisans düzeyi eğitimi babaya sahip olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların Çevre Uyumu boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında orta düzeyde aile gelir düzeyine sahip olanlar, iyi ve çok iyi gelir durumunda aileye sahip olanlara göre daha yüksek puan almışlardır.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Çevre Uyumu boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 11. Katılımcıların Meslek ve Eğitim Hedefleri boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	244,17	-8,040	0,000**
Erkek	194	151,73		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	204,13	-,594	0,552
16-17 yaş	275	196,73		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	218,15		
İki kardeş	122	213,80	5,049	0,080
Üç ve üzeri kardeş	239	188,54		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	198,71		
Ortancalar	134	185,04	4,307	0,230
En küçük	86	212,98		
Tek	37	218,15		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	200,03		
Sağ değil	7	141,43	-1,342	0,180
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	202,38		
Sağ değil	26	150,83	-2,219	0,027*
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	279,31		
Okur yazar	10	136,85		
İlkokul mezunu	68	242,90		
Ortaokul mezunu	62	223,99	32,400	0,000**
Lise	143	193,58		
Lisans	101	159,85		
Lisansüstü	6	232,08		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	153,00		
Okur yazar	8	180,00		
İlkokul mezunu	50	227,73		
Ortaokul mezunu	52	231,54	19,091	0,004**
Lise	133	190,60		
Lisans	137	178,68		
Lisansüstü	15	272,00		
Gelir Durumu				
Kötü	27	195,07		
Orta	154	237,92	30,095	0,000**
İyi	190	171,16		
Çok iyi	27	175,81		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: p<0,05 ; **: p<0,01

Katılımcıların Meslek ve Eğitim Hedefleri boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Kızların Meslek ve Eğitim Hedefleri puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Meslek ve Eğitim Hedefleri boyutundan aldıkları puana göre babanın sağ olma durumu arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Babası sağ olanların Meslek ve Eğitim Hedefleri puanları babası hayatta olmayanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Meslek ve Eğitim Hedefleri boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olmayanların, ilkokul mezunu olanların ve lisansüstü mezunlarının, okur yazar olanlara ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Katılımcıların Meslek ve Eğitim Hedefleri boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında lisansüstü düzeyi eğitimi olan babaya sahip olanların puanı okur-yazar olmayan ve lisans düzeyi eğitimi olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların Meslek ve Eğitim Hedefleri boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında orta düzeyde aile gelir düzeyine sahip olanlar, iyi ve çok iyi gelir durumunda aileye sahip olanlara göre daha yüksek puan almışlardır.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Meslek ve Eğitim Hedefleri boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 12. Katılımcıların Sosyal İlişkiler boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	224,87	-4,515	0,000**
Erkek	194	172,82		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	199,75	-0,0290	0,977
16-17 yaş	275	199,39		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	222,19		
İki kardeş	122	217,75	7,495	0,024*
Üç ve üzeri kardeş	239	186,67		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	184,99		
Ortancalar	134	188,37	11,357	0,010*
En küçük	86	230,88		
Tek	37	222,19		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	199,94	-0,569	0,569
Sağ değil	7	175,00		

Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	203,37		
Sağ değil	26	144,17	-2,539	0,011*
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	207,31		
Okur yazar	10	104,15		
İlkokul mezunu	68	237,54		
Ortaokul mezunu	62	224,71	29,275	0,000**
Lise	143	194,53		
Lisans	101	168,49		
Lisansüstü	6	296,83		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	230,00		
Okur yazar	8	168,31		
İlkokul mezunu	50	219,91		
Ortaokul mezunu	52	233,66	18,233	0,006**
Lise	133	187,08		
Lisans	137	183,64		
Lisansüstü	15	278,57		
Gelir Durumu				
Kötü	27	173,76		
Orta	154	235,89		
İyi	190	172,29	27,625	0,000**
Çok iyi	27	209,15		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: $p < 0,05$; **: $p < 0,01$

Katılımcıların Sosyal İlişkiler boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Kızların Sosyal İlişkiler puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Sosyal İlişkiler boyutundan aldıkları puana göre kaç kardeş oldukları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Tek kardeş olanların Sosyal İlişkiler puanları, üç ve üzeri kardeş olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Sosyal İlişkiler boyutundan aldıkları puana göre kaçınıcı kardeş olduğu ile arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Tek çocuk olanların ve en küçük kardeş olanların Sosyal İlişkiler puanları, ortanca olana ve en büyük kardeş olana göre daha yüksektir.

Katılımcıların Sosyal İlişkiler boyutundan aldıkları puana göre babanın sağ olma durumu arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Babası sağ olanların Sosyal İlişkiler puanları babası hayatta olmayanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Sosyal İlişkiler boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı

araştırıldığında ilkokul mezunu olanların ve lisansüstü mezunlarının, okur yazar olanlara ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Katılımcıların Sosyal İlişkiler boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında lisansüstü düzeyi eğitimi olan babaya sahip olanların puanı okur-yazar olan, lise ve lisans düzeyi eğitimi olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların Sosyal İlişkiler boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında orta düzeyde aile gelir düzeyine sahip olanlar, kötü ve iyi gelir durumunda aileye sahip olanlara göre daha yüksek puan almışlardır.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Sosyal İlişkiler boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 13. Katılımcıların Ruh Sağlığı boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	222,37	-4,071	0,000**
Erkek	194	175,45		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	216,79	-2,007	0,045
16-17 yaş	275	191,77		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	210,45	5,600	0,061
İki kardeş	122	217,74		
Üç ve üzeri kardeş	239	188,49		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	183,51	8,291	0,040*
Ortancalar	134	195,41		
En küçük	86	227,37		
Tek	37	210,45		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	199,00	-0,650	0,516
Sağ değil	7	227,50		
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	201,62	-1,389	0,165
Sağ değil	26	169,23		
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	269,56	42,617	0,000**
Okur yazar	10	129,60		
İlkokul mezunu	68	241,62		
Ortaokul mezunu	62	225,95		
Lise	143	194,28		
Lisans	101	155,56		
Lisansüstü	6	336,08		

Baba Eğitim Durumu			
Okur yazar değil	3	224,33	
Okur yazar	8	176,50	
İlkokul mezunu	50	223,86	
Ortaokul mezunu	52	234,69	22,510
Lise	133	193,63	0,001**
Lisans	137	174,50	
Lisansüstü	15	283,97	
Gelir Durumu			
Kötü	27	156,26	
Orta	154	234,61	
İyi	190	174,89	27,430
Çok iyi	27	215,65	0,000**

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: $p < 0,05$; **: $p < 0,01$

Katılımcıların Ruh Sağlığı boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Kızların Ruh Sağlığı puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Ruh Sağlığı boyutundan aldıkları puana göre kaçınıcı kardeş olduğu ile arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Tek çocuk olanların ve en küçük kardeş olanların Ruh Sağlığı puanları, en büyük kardeş olana göre daha yüksektir.

Katılımcıların Ruh Sağlığı boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında lisansüstü mezunlarının diğer eğitim düzeylerine göre daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Ayrıca okur yazar olmayanlar ve ilkokul mezunu olan annelere sahip bireylerin, anneleri okuryazar olanlara ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Katılımcıların Ruh Sağlığı boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında lisansüstü düzeyi eğitimi olan babaya sahip olanların puanı okur-yazar olan ve lisans düzeyi eğitimi olan babaya sahip olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların Ruh Sağlığı boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında orta düzeyde aile gelir düzeyine sahip olanlar, kötü ve iyi gelir durumunda aileye sahip olanlara göre daha yüksek puan almışlardır.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Ruh Sağlığı boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 14. Katılımcıların Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğinden aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	174,47	-4,452	0,000**
Erkek	194	225,82		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	190,28	-1,070	0,285
16-17 yaş	275	203,62		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	184,57	4,211	0,122
İki kardeş	122	185,13		
Üç ve üzeri kardeş	239	209,15		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	216,14	9,857	0,020*
Ortancalar	134	205,48		
En küçük	86	169,33		
Tek	37	184,57		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	200,34	-1,086	0,278
Sağ değil	7	152,71		
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	196,12	-2,220	0,026*
Sağ değil	26	247,90		
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	181,00	28,781	0,000**
Okur yazar	10	270,95		
İlkokul mezunu	68	167,34		
Ortaokul mezunu	62	166,52		
Lise	143	200,77		
Lisans	101	238,53		
Lisansüstü	6	123,08		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	170,33	18,291	0,006**
Okur yazar	8	226,00		
İlkokul mezunu	50	181,84		
Ortaokul mezunu	52	165,14		
Lise	133	205,64		
Lisans	137	220,63		
Lisansüstü	15	121,77		
Gelir Durumu				
Kötü	27	233,85	24,362	0,000**
Orta	154	166,00		
İyi	190	223,79		
Çok iyi	27	185,26		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: p<0,05 ; **: p<0,01

Katılımcıların Sosyal Görünüş Kaygısı ölçeğinden aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Erkeklerin Sosyal Görünüş Kaygısı puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Sosyal Görünüş Kaygısı ölçeğinden aldıkları puana göre kaçınıcı kardeş olduğu ile arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. En büyük kardeşin, en küçük kardeşe ve tek çocuk olanlara göre sosyal görünüş kaygısı puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Sosyal Görünüş Kaygısı ölçeğinden aldıkları puana göre babanın sağ olma durumu arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Babası sağ olmayanların Sosyal Görünüş Kaygısı ölçeği puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Sosyal Görünüş Kaygısı ölçeğinden aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olanların ve lisans mezunu olanların, lisansüstüne, ortaokul mezunlarına ve ilkokul mezunlarına göre sosyal görünüş kaygıları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların Sosyal Görünüş Kaygısı ölçeğinden aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olanların ve lisans düzeyi eğitimi babaya sahip olanların sosyal görünüş kaygıları, lisansüstü eğitim düzeyinde olan babaya sahip olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Sosyal Görünüş Kaygısı ölçeğinden aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında kötü ve iyi olanların orta düzey gelir durumu olanlara göre sosyal görünüş kaygıları daha yüksektir.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Sosyal Görünüş Kaygısı ölçeğinden aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 15. Katılımcıların Olumsuz Benlik Algısı boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p		
Cinsiyet						
Kız	204	171,27	-5,026	0,000**		
Erkek	194	229,19				
Yaş Grupları						
14-15 yaş	123	188,46	-1,282	0,200		
16-17 yaş	275	204,44				
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)						
Tek kardeş	37	195,85	5,963	0,051		
İki kardeş	122	179,27				
Üç ve üzeri kardeş	239	210,39				
Kaçıncı kardeş olduğu						
En büyük	141	215,51	8,025	0,046*		
Ortancalar	134	201,79				
En küçük	86	171,25				
Tek	37	195,85				
Anne Sağ Olma Durumu						
Sağ	391	200,37	-1,132	0,258		
Sağ değil	7	150,79				
Baba Sağ Olma Durumu						
Sağ	372	196,23	-2,146	0,032*		
Sağ değil	26	246,25				
Anne Eğitim Durumu						
Okur yazar değil	8	149,63	32,407	0,000**		
Okur yazar	10	278,40				
İlkokul mezunu	68	163,89				
Ortaokul mezunu	62	172,73				
Lise	143	198,10				
Lisans	101	242,25				
Lisansüstü	6	128,50				
Baba Eğitim Durumu						
Okur yazar değil	3	195,17			24,882	0,000**
Okur yazar	8	242,50				
İlkokul mezunu	50	184,40				
Ortaokul mezunu	52	164,56				
Lise	133	206,25				
Lisans	137	220,95				
Lisansüstü	15	93,13				
Gelir Durumu						
Kötü	27	229,09	22,054	0,000**		
Orta	154	165,88				
İyi	190	221,51				
Çok iyi	27	206,76				

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: p<0,05 ; **: p<0,01

Katılımcıların Olumsuz Benlik Algısı boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Erkeklerin Olumsuz Benlik Algısı puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Olumsuz Benlik Algısı boyutundan aldıkları puana göre kaçınıcı kardeş olduğu ile arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. En büyük kardeşin, en küçük kardeşe ve tek çocuk olanlara göre Olumsuz Benlik Algısı puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Olumsuz Benlik Algısı boyutundan aldıkları puana göre babanın sağ olma durumu arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Babası sağ olmayanların Olumsuz Benlik Algısı boyutu puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Olumsuz Benlik Algısı boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olanların ve lisans mezunu olanların, lisansüstü eğitilmiş anneye sahip olanlara göre Olumsuz Benlik Algısı puanları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların Olumsuz Benlik Algısı boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olanların ve lisans düzeyi eğitilmiş babaya sahip olanların Olumsuz Benlik Algısı puanları, ortaokul ve lisansüstü eğitim düzeyinde olan babaya sahip olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Olumsuz Benlik Algısı boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında kötü ve iyi olanların orta düzey gelir durumu olanlara göre sosyal görünüş kaygıları daha yüksektir.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Olumsuz Benlik Algısı boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 16. Katılımcıların Kendini Suçlama boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	171,47	-4,991	0,000**
Erkek	194	228,97		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	185,40	-1,638	0,101
16-17 yaş	275	205,81		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	180,76		
İki kardeş	122	184,66	5,010	0,082
Üç ve üzeri kardeş	239	209,98		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	218,46		
Ortancalar	134	199,77		
En küçük	86	176,06	8,407	0,038*
Tek	37	180,76		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	200,38		
Sağ değil	7	150,14	-1,147	0,251
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	195,97		
Sağ değil	26	250,06	-2,321	0,020*
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	151,75		
Okur yazar	10	266,95		
İlkokul mezunu	68	161,92		
Ortaokul mezunu	62	184,29	25,623	0,000**
Lise	143	200,55		
Lisans	101	234,58		
Lisansüstü	6	118,25		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	189,50		
Okur yazar	8	230,56		
İlkokul mezunu	50	183,83		
Ortaokul mezunu	52	174,48	19,852	0,003**
Lise	133	206,12		
Lisans	137	217,90		
Lisansüstü	15	97,20		
Gelir Durumu				
Kötü	27	237,41		
Orta	154	163,00		
İyi	190	222,56	26,270	0,000**
Çok iyi	27	207,50		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: p<0,05 ; **: p<0,01

Katılımcıların Kendini Suçlama boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Erkeklerin Kendini Suçlama puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Kendini Suçlama boyutundan aldıkları puana göre kaçınıcı kardeş olduğu ile arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. En büyük kardeşin, en küçük kardeşe ve tek çocuk olanlara göre Kendini Suçlama puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Kendini Suçlama boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olanların ve lisans mezunu olanların, ilkokul düzeyi ve lisansüstü eğitimi sahip olanlara göre Kendini Suçlama puanları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların Kendini Suçlama boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olanların ve lisans düzeyi eğitimi babaya sahip olanların Kendini Suçlama puanları, lisansüstü eğitim düzeyinde olan babaya sahip olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Kendini Suçlama boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında kötü, iyi ve çok iyi olanların orta düzey gelir durumu olanlara göre sosyal görünüş kaygıları daha yüksektir.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Kendini Suçlama boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 17. Katılımcıların Çaresizlik boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	177,05	-3,998	0,000**
Erkek	194	223,10		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	184,25	-1,772	0,076
16-17 yaş	275	206,32		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	182,42		
İki kardeş	122	183,92	5,098	0,078
Üç ve üzeri kardeş	239	210,10		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	218,97		
Ortancalar	134	199,22		
En küçük	86	175,36	8,668	0,034*
Tek	37	182,42		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	199,86		
Sağ değil	7	179,14	-0,473	0,636
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	196,88		
Sağ değil	26	236,96	-1,720	0,085
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	132,31		
Okur yazar	10	273,95		
İlkokul mezunu	68	168,30		
Ortaokul mezunu	62	175,11	32,621	0,000**
Lise	143	196,84		
Lisans	101	242,50		
Lisansüstü	6	110,08		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	196,00		
Okur yazar	8	222,69		
İlkokul mezunu	50	181,34		
Ortaokul mezunu	52	170,77	26,951	0,000**
Lise	133	202,08		
Lisans	137	225,78		
Lisansüstü	15	85,10		
Gelir Durumu				
Kötü	27	252,50		
Orta	154	163,71		
İyi	190	219,18	26,605	0,000**
Çok iyi	27	212,11		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: p<0,05 ; **: p<0,01

Katılımcıların Çaresizlik boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Erkeklerin Çaresizlik puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Çaresizlik boyutundan aldıkları puana göre kaçınıcı kardeş olduğu ile arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. En büyük kardeşin, en küçük kardeşe ve tek çocuk olanlara göre Çaresizlik puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Çaresizlik boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olanların ve lisans mezunu olanların, okur-yazar olmayan, ilkokul düzeyi ve lisansüstü eğitimli anneye sahip olanlara göre Çaresizlik puanları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların Çaresizlik boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olanların, lise düzeyi ve lisans düzeyi eğitimli babaya sahip olanların Çaresizlik puanları, lisansüstü eğitim düzeyinde olan babaya sahip olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Çaresizlik boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında kötü, iyi ve çok iyi olanların orta düzey gelir durumu olanlara göre sosyal görünüş kaygıları daha yüksektir.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Çaresizlik boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 18. Katılımcıların Umutsuzluk boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	175,61	-4,256	0,000**
Erkek	194	224,62		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	187,64	-1,378	0,168
16-17 yaş	275	204,80		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	182,77		
İki kardeş	122	189,59	2,752	0,253
Üç ve üzeri kardeş	239	207,15		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	211,37		
Ortancalar	134	202,15	4,112	0,250
En küçük	86	183,12		
Tek	37	182,77		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	199,58		
Sağ değil	7	195,14	-0,101	0,919
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	197,25		
Sağ değil	26	231,67	-1,478	0,140
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	133,13		
Okur yazar	10	283,70		
İlkokul mezunu	68	165,38		
Ortaokul mezunu	62	180,85	26,726	0,000**
Lise	143	198,28		
Lisans	101	235,50		
Lisansüstü	6	150,25		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	198,33		
Okur yazar	8	236,75		
İlkokul mezunu	50	173,60		
Ortaokul mezunu	52	178,49	21,150	0,002**
Lise	133	203,40		
Lisans	137	221,65		
Lisansüstü	15	102,17		
Gelir Durumu				
Kötü	27	255,70		
Orta	154	165,70	24,590	0,000**
İyi	190	216,99		
Çok iyi	27	212,98		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: p<0,05 ; **: p<0,01

Katılımcıların Umutsuzluk boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Erkeklerin Umutsuzluk puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Umutsuzluk boyutundan aldıkları puana göre kaçınıcı kardeş olduğu ile arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. En büyük kardeşin, en küçük kardeşe ve tek çocuk olanlara göre Umutsuzluk puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Umutsuzluk boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olanların ve lisans mezunu olanların, ilkokul düzeyi ve lisansüstü eğitilmiş anneye sahip olanlara göre Umutsuzluk puanları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların Umutsuzluk boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olanların ve lisans düzeyi eğitilmiş babaya sahip olanların Umutsuzluk puanları, lisansüstü eğitim düzeyinde olan babaya sahip olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Umutsuzluk boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında kötü, iyi ve çok iyi olanların orta düzey gelir durumu olanlara göre sosyal görünüş kaygıları daha yüksektir.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Umutsuzluk boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 19. Katılımcıların Yaşamı Tehlikeli Görme boyutundan aldıkları puana göre sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	z/ χ^2	p
Cinsiyet				
Kız	204	173,11	-4,699	0,000**
Erkek	194	227,25		
Yaş Grupları				
14-15 yaş	123	187,89	-1,348	0,178
16-17 yaş	275	204,69		
Kardeş Sayısı (Kendi Dahil)				
Tek kardeş	37	173,24		
İki kardeş	122	190,08	4,179	0,124
Üç ve üzeri kardeş	239	208,37		
Kaçıncı kardeş olduğu				
En büyük	141	222,38		
Ortancalar	134	201,74	13,321	0,004**
En küçük	86	169,81		
Tek	37	173,24		
Anne Sağ Olma Durumu				
Sağ	391	200,15	-0,838	0,402
Sağ değil	7	163,43		
Baba Sağ Olma Durumu				
Sağ	372	195,93	-2,342	0,019*
Sağ değil	26	250,52		
Anne Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	8	168,38		
Okur yazar	10	285,15		
İlkokul mezunu	68	163,96		
Ortaokul mezunu	62	171,88	27,310	0,000**
Lise	143	201,27		
Lisans	101	235,09		
Lisansüstü	6	145,25		
Baba Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	3	196,33		
Okur yazar	8	253,00		
İlkokul mezunu	50	173,93		
Ortaokul mezunu	52	176,43	22,910	0,001**
Lise	133	202,98		
Lisans	137	222,03		
Lisansüstü	15	100,20		
Gelir Durumu				
Kötü	27	246,04		
Orta	154	161,74	28,899	0,000**
İyi	190	222,72		
Çok iyi	27	204,93		

z: Mann Whitney U test istatistik değeri ; χ^2 : Kruskal Wallis H test istatistik değeri

*: p<0,05 ; **: p<0,01

Katılımcıların Yaşamı Tehlikeli Görme boyutundan aldıkları puana göre cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Erkeklerin Yaşamı Tehlikeli Görme puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Yaşamı Tehlikeli Görme boyutundan aldıkları puana göre kaçınıcı kardeş olduğu ile arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. En büyük kardeşin, en küçük kardeşe ve tek çocuk olanlara göre Yaşamı Tehlikeli Görme puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Yaşamı Tehlikeli Görme boyutundan aldıkları puana göre babanın sağ olma durumu arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Babası sağ olmayanların Yaşamı Tehlikeli Görme boyutu puanları daha yüksektir.

Katılımcıların Yaşamı Tehlikeli Görme boyutundan aldıkları puana göre anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olanların ve lisans mezunu olanların, ilkokul, ortaokul ve lisansüstü eğitilmiş anneye sahip olanlara göre Yaşamı Tehlikeli Görme puanları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların Yaşamı Tehlikeli Görme boyutundan aldıkları puana göre baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında okur-yazar olanların ve lisans düzeyi eğitilmiş babaya sahip olanların Yaşamı Tehlikeli Görme puanları, ilkokul, ortaokul ve lisansüstü eğitim düzeyinde olan babaya sahip olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Yaşamı Tehlikeli Görme boyutundan aldıkları puana göre aile gelir durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlılığın kaynağı araştırıldığında kötü ve iyi olanların orta düzey gelir durumu olanlara göre sosyal görünüş kaygıları daha yüksektir.

Katılımcıların diğer sosyodemografik değişkenlerde Yaşamı Tehlikeli Görme boyutundan aldıkları puana göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 20. Ölçekler ve alt boyutlarından alınan puanların birbiriyle ilişkisi

	AI	DK	CT	BD	BEG	BI	DD	ÇU	MEH	SI	RS	SGK	OBA	KS	Ç	U	YTG	
AI	-	r: 0,588 p: 0,000**	r: 0,254 p: 0,000**	r: 0,552 p: 0,000**	r: 0,591 p: 0,000**	r: 0,726 p: 0,000**	r: 0,688 p: 0,000**	r: 0,488 p: 0,000**	r: 0,590 p: 0,000**	r: 0,666 p: 0,000**	r: 0,715 p: 0,000**	r: -0,666 p: 0,000**	r: -0,672 p: 0,000**	r: -0,675 p: 0,000**	r: -0,700 p: 0,000**	r: -0,691 p: 0,000**	r: -0,692 p: 0,000**	
DK		-	r: 0,391 p: 0,000**	r: 0,460 p: 0,000**	r: 0,553 p: 0,000**	r: 0,711 p: 0,000**	r: 0,759 p: 0,000**	r: 0,439 p: 0,000**	r: 0,566 p: 0,000**	r: 0,694 p: 0,000**	r: 0,690 p: 0,000**	r: -0,652 p: 0,000**	r: -0,666 p: 0,000**	r: -0,650 p: 0,000**	r: -0,646 p: 0,000**	r: -0,668 p: 0,000**	r: -0,662 p: 0,000**	
CT			-	r: 0,133 p: 0,018*	r: 0,279 p: 0,000**	r: 0,372 p: 0,000**	r: 0,399 p: 0,000**	r: 0,276 p: 0,000**	r: 0,220 p: 0,000**	r: 0,349 p: 0,000**	r: 0,300 p: 0,000**	r: -0,340 p: 0,000**	r: -0,343 p: 0,000**	r: -0,326 p: 0,000**	r: -0,336 p: 0,000**	r: -0,322 p: 0,000**	r: -0,317 p: 0,000**	
BD				-	r: 0,566 p: 0,000**	r: 0,624 p: 0,000**	r: 0,462 p: 0,000**	r: 0,506 p: 0,000**	r: 0,655 p: 0,000**	r: 0,549 p: 0,000**	r: 0,543 p: 0,000**	r: -0,573 p: 0,000**	r: -0,589 p: 0,000**	r: -0,527 p: 0,000**	r: -0,570 p: 0,000**	r: -0,569 p: 0,000**	r: 0,546 p: 0,000**	
BEG					-	r: 0,695 p: 0,000**	r: 0,606 p: 0,000**	r: 0,623 p: 0,000**	r: 0,698 p: 0,000**	r: 0,626 p: 0,000**	r: 0,601 p: 0,000**	r: -0,619 p: 0,000**	r: -0,640 p: 0,000**	r: -0,583 p: 0,000**	r: -0,637 p: 0,000**	r: -0,665 p: 0,000**	r: -0,627 p: 0,000**	
BI						-	r: 0,834 p: 0,000**	r: 0,553 p: 0,000**	r: 0,706 p: 0,000**	r: 0,792 p: 0,000**	r: 0,860 p: 0,000**	r: -0,839 p: 0,000**	r: -0,857 p: 0,000**	r: -0,815 p: 0,000**	r: -0,805 p: 0,000**	r: -0,795 p: 0,000**	r: -0,814 p: 0,000**	
DD							-	r: 0,462 p: 0,000**	r: 0,589 p: 0,000**	r: 0,778 p: 0,000**	r: 0,854 p: 0,000**	r: -0,769 p: 0,000**	r: -0,786 p: 0,000**	r: -0,779 p: 0,000**	r: -0,801 p: 0,000**	r: -0,808 p: 0,000**	r: -0,790 p: 0,000**	
ÇU								-	r: 0,613 p: 0,000**	r: 0,562 p: 0,000**	r: 0,481 p: 0,000**	r: -0,517 p: 0,000**	r: -0,511 p: 0,000**	r: -0,468 p: 0,000**	r: -0,518 p: 0,000**	r: -0,496 p: 0,000**	r: -0,498 p: 0,000**	
MEH									-	r: 0,629 p: 0,000**	r: 0,610 p: 0,000**	r: -0,631 p: 0,000**	r: -0,656 p: 0,000**	r: -0,627 p: 0,000**	r: -0,645 p: 0,000**	r: -0,679 p: 0,000**	r: -0,636 p: 0,000**	
SI										-	r: 0,736 p: 0,000**	r: -0,752 p: 0,000**	r: -0,758 p: 0,000**	r: -0,734 p: 0,000**	r: -0,715 p: 0,000**	r: -0,702 p: 0,000**	r: -0,764 p: 0,000**	
RS											-	r: -0,797 p: 0,000**	r: -0,791 p: 0,000**	r: -0,783 p: 0,000**	r: -0,768 p: 0,000**	r: -0,763 p: 0,000**	r: -0,764 p: 0,000**	
SGK												-	r: 0,887 p: 0,000**	r: 0,819 p: 0,000**	r: 0,787 p: 0,000**	r: 0,764 p: 0,000**	r: 0,847 p: 0,000**	
OB														-	r: 0,907 p: 0,000**	r: 0,863 p: 0,000**	r: 0,901 p: 0,000**	
KS															-	r: 0,877 p: 0,000**	r: 0,865 p: 0,000**	
Ç																-	r: 0,936 p: 0,000**	
U																	-	
YTG																		-

AI: Aile İlişkileri; DK: Dürtü Kontrolü; BD: Bireysel Değerler; BEG: Baş Etme Gücü; BI: Beden İmgesi; DD: Duygusal Düzey; ÇU: Çevre Uyumu; MEH: Meslek ve Eğitim Hedefleri; SI: Sosyal İlişkiler; RS: Ruh Sağlığı; SGK: Sosyal Görünüş Kaygısı; OBA: Olumsuz Benlik Algısı; KS: Kendini Suçlama; Ç: Çaresizlik; U: Umutsuzluk; YTG: Yaşamı Tehlikeli Görme

r: Spearman korelasyon analizi değeri; *:p<0,05; **:p<0,01

Katılımcıların ölçekler ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki incelendiğinde düşük düzeyde ($r < 0,30$; $p < 0,05$), orta düzeyde ($0,30 \leq r < 0,70$; $p < 0,05$), yüksek düzeyde ($r \geq 0,70$; $p < 0,05$) ve negatif veya pozitif yönlü ilişkilerin bulunduğu görülmüştür.

Katılımcıların düşük düzeyde ($r < 0,30$) anlamlı ilişkisi ($p < 0,05$) olan ölçek ve alt ölçekler şunlardır:

- “Aİ ile CT arasında pozitif yönlü”
- “CT ile BD arasında pozitif yönlü”
- “CT ile BEG arasında pozitif yönlü”
- “CT ile MET arasında pozitif yönlü”
- “CT ile ÇU arasında pozitif yönlü”.

Katılımcıların orta düzeyde ($0,30 \leq r < 0,70$) anlamlı ilişkisi ($p < 0,05$) olan ölçek ve alt ölçekler şunlardır:

- “Aİ ile DK arasında pozitif yönlü”
- “Aİ ile BD arasında pozitif yönlü”
- “DK ile CT arasında pozitif yönlü”
- “DK ile BD arasında pozitif yönlü”
- “Aİ ile BEG arasında pozitif yönlü”
- “DK ile BEG arasında pozitif yönlü”
- “BD ile BEG arasında pozitif yönlü”
- “CT ile Bİ arasında pozitif yönlü”
- “BD ile Bİ arasında pozitif yönlü”
- “BEG ile Bİ arasında pozitif yönlü”
- “Aİ ile DD arasında pozitif yönlü”
- “CT ile DD arasında pozitif yönlü”
- “BD ile DD arasında pozitif yönlü”
- “BEG ile DD arasında pozitif yönlü”
- “CT ile SGK arasında negatif yönlü”
- “BD ile SGK arasında negatif yönlü”
- “BEG ile SGK arasında negatif yönlü”
- “ÇU ile SGK arasında negatif yönlü”
- “MEH ile SGK arasında negatif yönlü”
- “Aİ ile OBA arasında negatif yönlü”
- “DK ile OBA arasında negatif yönlü”
- “CT ile OBA arasında negatif yönlü”
- “BD ile OBA arasında negatif yönlü”
- “BEG ile OBA arasında negatif yönlü”
- “ÇU ile OBA arasında negatif yönlü”
- “MEH ile OBA arasında negatif yönlü”
- “Aİ ile KS arasında negatif yönlü”
- “DK ile KS arasında negatif yönlü”

- “Aİ ile ÇU arasında pozitif yönlü”
- “DK ile ÇU arasında pozitif yönlü”
- “BD ile ÇU arasında pozitif yönlü”
- “BEG ile ÇU arasında pozitif yönlü”
- “Bİ ile ÇU arasında pozitif yönlü”
- “DD ile ÇU arasında pozitif yönlü”
- “Aİ ile MEH arasında pozitif yönlü”
- “DK ile MEH arasında pozitif yönlü”
- “BD ile MEH arasında pozitif yönlü”
- “BEG ile MEH arasında pozitif yönlü”
- “DD ile MEH arasında pozitif yönlü”
- “ÇU ile MEH arasında pozitif yönlü”
- “Aİ ile Sİ arasında pozitif yönlü”
- “DK ile Sİ arasında pozitif yönlü”
- “CT ile Sİ arasında pozitif yönlü”
- “BD ile Sİ arasında pozitif yönlü”
- “BEG ile Sİ arasında pozitif yönlü”
- “ÇU ile Sİ arasında pozitif yönlü”
- “MEH ile Sİ arasında pozitif yönlü”
- “DK ile RS arasında pozitif yönlü”
- “CT ile RS arasında pozitif yönlü”
- “BD ile RS arasında pozitif yönlü”
- “BEG ile RS arasında pozitif yönlü”
- “ÇU ile RS arasında pozitif yönlü”
- “CT ile KS arasında negatif yönlü”
- “BD ile KS arasında negatif yönlü”
- “BEG ile KS arasında negatif yönlü”
- “ÇU ile KS arasında negatif yönlü”
- “Aİ ile Ç arasında negatif yönlü”
- “DK ile Ç arasında negatif yönlü”
- “CT ile Ç arasında negatif yönlü”
- “BD ile Ç arasında negatif yönlü”
- “BEG ile Ç arasında negatif yönlü”
- “ÇU ile Ç arasında negatif yönlü”
- “MEH ile Ç arasında negatif yönlü”
- “Aİ ile U arasında negatif yönlü”
- “DK ile U arasında negatif yönlü”
- “CT ile U arasında negatif yönlü”
- “BD ile U arasında negatif yönlü”
- “BEG ile U arasında negatif yönlü”
- “ÇU ile U arasında negatif yönlü”
- “MEH ile U arasında negatif yönlü”
- “Aİ ile YTG arasında negatif yönlü”
- “DK ile YTG arasında negatif yönlü”
- “CT ile YTG arasında negatif yönlü”
- “BD ile YTG arasında negatif yönlü”
- “BEG ile YTG arasında negatif yönlü”

- “MEH ile RS arasında pozitif yönlü”
- “Aİ ile SGK arasında negatif yönlü”
- “DK ile SGK arasında negatif yönlü”
- “ÇU ile YTG arasında negatif yönlü”
- “MEH ile YTG arasında negatif yönlü”

Katılımcıların yüksek düzeyde ($r \geq 0,70$) anlamlı ilişkisi ($p < 0,05$) olan ölçek ve alt ölçekler şunlardır:

- “Aİ ile Bİ arasında pozitif yönlü”
- “DK ile Bİ arasında pozitif yönlü”
- “DK ile DD arasında pozitif yönlü”
- “DK ile BD arasında pozitif yönlü”
- “Bİ ile DD arasında pozitif yönlü”
- “Bİ ile MEH arasında pozitif yönlü”
- “Bİ ile Sİ arasında pozitif yönlü”
- “DD ile Sİ arasında pozitif yönlü”
- “BD ile Bİ arasında pozitif yönlü”
- “BEG ile Bİ arasında pozitif yönlü”
- “Aİ ile RS arasında pozitif yönlü”
- “Bİ ile RS arasında pozitif yönlü”
- “DD ile RS arasında pozitif yönlü”
- “Sİ ile RS arasında pozitif yönlü”
- “Bİ ile SGK arasında negatif yönlü”
- “DD ile SGK arasında negatif yönlü”
- “Sİ ile SGK arasında negatif yönlü”
- “RS ile SGK arasında negatif yönlü”
- “SGK ile KS arasında pozitif yönlü”
- “OB ile KS arasında pozitif yönlü”
- “Bİ ile Ç arasında negatif yönlü”
- “DD ile Ç arasında negatif yönlü”
- “Sİ ile Ç arasında negatif yönlü”
- “RS ile Ç arasında negatif yönlü”
- “SGK ile Ç arasında pozitif yönlü”
- “OB ile Ç arasında pozitif yönlü”
- “KS ile Ç arasında pozitif yönlü”
- “Bİ ile U arasında negatif yönlü”
- “DD ile U arasında negatif yönlü”
- “Sİ ile U arasında negatif yönlü”
- “RS ile U arasında negatif yönlü”
- “SGK ile U arasında pozitif yönlü”
- “OB ile U arasında pozitif yönlü”
- “KS ile U arasında pozitif yönlü”
- “Ç ile U arasında pozitif yönlü”
- “Bİ ile YTG arasında negatif yönlü”

- “Bİ ile OBA arasında negatif yönlü”
- “DD ile OBA arasında negatif yönlü”
- “Sİ ile OBA arasında negatif yönlü”
- “RS ile OBA arasında negatif yönlü”
- “SGK ile OBA arasında pozitif yönlü”
- “Bİ ile KS arasında negatif yönlü”
- “DD ile KS arasında negatif yönlü”
- “Sİ ile KS arasında negatif yönlü”
- “RS ile KS arasında negatif yönlü”
- “DD ile YTG arasında negatif yönlü”
- “Sİ ile YTG arasında negatif yönlü”
- “RS ile YTG arasında negatif yönlü”
- “SGK ile YTG arasında pozitif yönlü”
- “OB ile YTG arasında pozitif yönlü”
- “KS ile YTG arasında pozitif yönlü”
- “Ç ile YTG arasında pozitif yönlü”
- “U ile YTG arasında pozitif yönlü”
-

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmada, ergenlerde benlik imajı, sosyal görünüş kaygısı, ve bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişki incelenmiştir.

Benlik İmajına Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırma kapsamında ilk olarak, ergen bireylerin benlik imajına ait alt boyutlar sosyodemografik değişkenlere göre incelenmiştir. Aile ilişkileri boyutuna ilişkin elde edilen bulgular yorumlandığında, cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, babanın sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumuna bağlı olarak anlamlı sonuçlar tespit edilmiştir. Bu bağlamda, ilgili değişkenlerin ergen bireylerin benlik imajı ile ailesel faktörlerin ilişkili olabileceğini söylemek mümkündür. Bu sonuçlara paralel olarak ergenlik döneminde bireylerin aile ile olan ilişkileri pek çok değişkenden etkilenebildiği gösterilmiştir. Çünkü ergenlik dönemi bireylerin duygusal olduğu bir dönemdir ve bu dönemdeki pek çok birey aileleri ile olan ilişkisinde çeşitli dinamiklerin etkisini hissedebilmektedir. Dolayısıyla, cinsiyet, yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, babanın sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu gibi değişkenlerin ergen bireylerde aile ile olan ilişkilere yön vermesi araştırma kapsamında ulaşılmaması beklenen bir sonuçtur. Nitekim pek çok araştırmada bu değişkenlerin aile ilişkilerinde anlamlı farklılaşma oluşturduğunu ortaya koymuştur. Örneğin; Yağışan, Sünbül ve Yücalan (2007) tarafından yapılan araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin benlik imajına etki eden çeşitli değişkenler incelenmiştir. Araştırma sonunda, aile ilişkileri boyutunun bu araştırmaya paralel olarak cinsiyet bağlamında anlamlı değişiklikler oluşturduğu belirlenmiştir. Fakat Yağışan, Sünbül ve Yücalan (2007)'in araştırmasında bu araştırmaya zıt olarak erkekler lehine anlamlı fark bulunması, her iki araştırmanın ayrıştığı noktadır. Bunun sebebi, iki araştırmada da farklı örneklem grupları üzerinden veri toplanmış olması olabilir. Yine de her iki araştırmanın da aile ilişkileri boyutunda cinsiyete göre anlamlı fark tespit etmesi, Yağışan, Sünbül ve Yücalan (2007)'in araştırması ile bu araştırmanın örtüştüğünü göstermektedir. Buna ek olarak, Taysi (2000)'nin de araştırmasında hem Yağışan, Sünbül ve Yücalan (2007)'in araştırmasına hem de bu araştırmaya denk olarak aile ilişkileri boyutunda cinsiyetin anlamlı etkisi

belirlenmiştir. Hazan ve ark. (2021) tarafından yürütülen araştırmada ise orta düzey gelire sahip olanların benlik algısı daha yüksek olarak saptanmıştır. Bunun nedeni orta düzeydeki ailelerin çocukları üzerine vakit ayırmaya daha fazla fırsatları olması olabilir. Çünkü gelir düzeyi düşük ailelerin böyle bir fırsatı olmazken, yüksek aileler de bunu maddi yollarla çözüme eğiliminde olabilirler. Literatürdeki çalışmalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ergen bireylerde benlik imajına ait aile ilişkileri boyutuna ait sonuçların pek çok çalışma tarafından doğrulandığı sonucuna ulaşılabilir.

Bu çalışmadaki ergen bireylerin benlik imajına ait dürtü kontrolü boyutu üzerine ulaşılan sonuçlar incelendiğinde; kardeş sayısı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir durumuna bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu saptanmıştır. Fakat cinsiyet, yaş grubu, kardeş sırası ile anne ve baba sağ olma durumu değişkenlerinin dürtü kontrolü boyutunda anlamlı değişiklikler oluşturmadığı tespit edilmiştir. Benzer konularda yürütülmüş araştırmalar incelendiğinde, bu araştırmanın ulaştığı sonuçlar ile uyumlu bulgulara ait araştırmaların varlığı dikkat çekmiştir. Örneğin; Binici-Tekin (2016)'in araştırma konusu, bu araştırmaya benzer olarak ergen bireylerin benlik imajının değerlendirilmesidir. Yapılan analizlerde, dürtü kontrolü boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark göstermemesi her iki araştırmayı ortak bir zeminde buluşturmaktadır. Çünkü hem Binici-Tekin (2016)'in çalışması hem de bu araştırma kız ve erkek ergenlerin dürtü kontrolü puanlarının benzer yapıda olduğunu işaret etmektedir. Ayrıca, Binici-Tekin (2016)'in araştırmasında dürtü kontrolü boyutunun yaş grubuna bağlı olarak anlamlı farklılaşma göstermemesinin tespit edilmesi, her iki araştırmanın örtüştüğü bir diğer noktadır. Benzer konuda yürütülen bir diğer çalışma Bakır (2015)'in araştırmasıdır. Bu çalışmada, benlik imajının üstün zekalı olma durumuna göre incelemesi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre üstün zekalı olmayan grupta dürtü kontrolü boyutuna ait puanlar cinsiyete göre farklılaşma göstermemektedir. Bu bağlamda, Bakır (2015)'in cinsiyete göre elde ettiği sonuçların Binici-Tekin (2016)'in araştırması ile bu araştırmayı doğruladığını söylemek mümkündür. Ayrıca, Güneri (2018)'nin üniversite öğrencileri üzerine yürüttüğü çalışmada kardeş sayısı değişkenine göre benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Çelik ve ark. (2011) tarafından 11-13 yaş grubu üzerine yürüttüğü çalışmada benlik algısı ve intihar girişimi arasındaki ilişkinin incelenmiş ve 3 kardeşten az olanlar ve fazla olanlar arasında farklılık saptanmamıştır. Benlik algısı

düşük kişilerin ayrıca kız çocuklarda daha fazla görüldüğü saptanmıştır. Dolayısıyla, benzer nitelikli araştırmaların bu araştırma ile yakın sonuçlara ulaştığını söylemek mümkündür.

Benlik imajına ait cinsel tutumlar boyutunun sosyodemografik değişkenlere göre incelenmesinde yalnızca bir demografik değişkenin anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmiştir. Kardeş sayısına göre yapılan analizlerde, tek kardeş ve iki kardeşi olan ergen bireylerin üç ve üzerinde kardeşi olan ergen bireylerden anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı sonucuna erişilmiştir. Fakat cinsiyet, yaş grubu, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim düzeyi ile gelir düzeyine göre yapılan analizlerde cinsel tutumlar boyutunun anlamlı farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Benlik imajı üzerine yapılan araştırmalarda, cinsel tutumlar boyutuna ait puanların demografik değişkenlere göre çoğunlukla farklılaşmadığını göstermektedir. Bu durum da yapılan bu araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Örneğin; Taysi (2000)'nin araştırmasında katılımcıların cinsel tutumlar boyutuna ait puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılaşma bulunamamıştır. Ayrıca, Bakır (2015)'in araştırmasında da tıpkı Taysi (2000)'nin araştırmasında olduğu gibi cinsiyet değişkeninin cinsel tutumlara ilişkin puanlarda anlamlı fark oluşturmadığı sonucuna varılmıştır. Aliyev ve Tunç (2017) tarafından yapılan araştırmada ise ortaokul öğrencilerinin benlik imajına yönelik incelemeler yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, ortaokul öğrencilerinin cinsel tutumları öğrenim görülen okul türü, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir durumuna göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir. Aliyev ve Tunç (2017)'un araştırması özelinde cinsel tutumların pek çok demografik değişkenden etkilenmediği söylenebilir. Bu araştırmada da benzer bir sonucun elde edilmesi, her iki araştırmanın birbirine denk olduğunu işaret etmektedir.

Bireysel değerler boyutu üzerine yapılan analizlerde, ergen bireylerin puanlarında cinsiyet, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu bağlamında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analizlerde yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu gibi değişkenlerin bireysel değerler boyutunda anlamlı farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Benlik imajı üzerine yürütülen araştırmalarda, bu sonuçların pek çok araştırma tarafınca desteklendiği saptanmıştır. Yağışan, Sünbül ve Yücalan (2007)'in araştırmasında eğitim fakültesi öğrencilerinin

bireysel değerler boyutuna ait puanları cinsiyete göre kıyaslandığında anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu durum, her iki araştırmaı ortak paydada buluşturmaktadır. Fakat Yağışan, Sünbül ve Yücalan (2007)'ın araştırmasındaki anlamlı farkın erkekler lehine olması, bu araştırma ile zıtlık oluşturmaktadır. Çünkü, bu araştırmanın sonuçlarında kızların puanı erkeklerin puanından yüksek bulunmuştur. Dolayısıyla, bu sonuç özeline araştırmanın literatüre zenginlik kattığı söylenebilir.

Araştırma sonunda, baş etme gücü boyutunun cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu bağlamında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu gibi değişkenlerin ergen bireylerin baş etme gücü puanlarını etkilediği söylenebilir. Fakat yaş grubu, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu gibi değişkenlerine dayalı yapılan analizlerde anlamlı sonuçlar bulunamamıştır. Benlik imajı üzerine yrtlen araştırmaların sonuçları incelendiğinde, bu sonuçlar ile benzerlik gösteren çalıştırmalar bulunmuştur. Örneğin; Tüfekçiyaşar (2014)'ın lise ğrencilerinin katılımı ile yürüttüğü araştırmasında, benlik imajına ait baş etme gücü boyutunda bu araştırmaya benzer sonuçlar bulunmuştur. Yaş grubuna göre yapılan analizlerde, lise ğrencilerinin baş etme gücü boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın baş etme gücü boyutu üzerine ulaştığı sonuçlarda da Tüfekçiyaşar (2014)'ın araştırmasına benzer olarak yaş grubu bağlamında anlamında değişiklik bulunamamıştır. Dolayısıyla her iki araştırmanın birbirlerini desteklediğini söylemek mümkündür. Fakat cinsiyete göre yapılan incelemelerde, her iki araştırmanın zıt sonuçlara ulaştığı belirlenmiştir. Tüfekçiyaşar (2014)'ın araştırmasında cinsiyet kapsamında anlamlı bir sonuç bulunamaz iken bu araştırmada kızların puanı erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bağlamda, yapılan bu araştırmanın güncel olarak literatüre çeşitlilik kazandırdığı söylenebilir. Ayrıca, Yağışan, Sünbül ve Yücalan (2007)'ın araştırmasında baş etme gücü boyutuna ait analizlerde kızlar lehine anlamlı fark tespit edilmesi bu araştırma ile örtüşmesi açısından önemlidir.

Araştırma sonunda, ergen bireylerde beden imgesi boyutunun cinsiyete göre kızların erkeklerden, kardeş sayısına göre tek kardeş olan ve iki kardeşi olanların  ve üzerinde kardeşi olanlardan, kardeş sırasına göre tek ocuk ve en küçük kardeş olanların ortanca ve büyük kardeş olanlardan, anne eğitim durumuna göre annesi

okuryazar olmayanların, ilkokul mezunu olanların ve lisansüstü mezunlarının, okuryazar olanlara ve lisans mezunu olanlardan, baba eğitim durumuna göre babası lisansüstü ve ortaokul mezunu olanların okuryazar olan ve lisans mezunu olanlardan ve gelir durumuna göre orta düzeyde gelire sahip olanların iyi ve kötü düzeyde gelire sahip olanlardan anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yapılan analizlerde, ergenlerin beden imgesi ait puanların yaş grubu ile anne ve baba sağ olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Literatürdeki araştırmalar değerlendirildiğinde, bazı araştırmaların ulaştıkları sonuçlar ile bu araştırmayla örtüştüğü tespit edilmiştir. Bu çalışmalardan birisi Binici-Tekin (2016) tarafından yapılmış araştırmadır. Yaş grubuna göre yapılan analizlerde, lise öğrencilerinin beden imgesi boyutunda anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın beden imgesi boyutu üzerine ulaştığı sonuçlarda da Binici-Tekin (2016)'in araştırmasına benzer olarak yaş grubu bağlamında anlamında değişiklik bulunamamıştır. Dolayısıyla her iki araştırmanın birbirlerini desteklediğini söylemek mümkündür. Fakat cinsiyete göre yapılan incelemelerde, her iki araştırmanın zıt sonuçlara ulaştığı belirlenmiştir. Binici-Tekin (2016)'in araştırmasında cinsiyet kapsamında anlamlı bir sonuç bulunamaz iken bu araştırmada kızların puanı erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca, Can (2011) tarafından yapılan araştırmada da bu araştırmaya benzer olarak anne ve baba eğitim durumunun beden imgesi boyutu puanlarında anlamlı farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Binici-Tekin (2016) ve Can (2011)'in araştırmalarından hareketle, yapılan bu araştırmanın güncel olarak literatüre çeşitlilik kazandırdığı söylenebilir.

Araştırma sonunda, ergen bireylerin benlik imajına ait duygusal düzey boyutunun cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu bağlamında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda, ergen bireylerin duygusal düzey puanlarının cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumu değişkenlerinden etkilendiğini söylemek mümkündür. Fakat yaş grubu, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumu gibi değişkenlerine dayalı yapılan analizlerde anlamlı sonuçlar elde edilememiştir. Benlik imajı üzerine yürütülen araştırmalarda, bu sonuçlar ile benzerlik gösteren araştırmalar bulunmuştur. Örneğin; Tüfekçiyaşar (2014)'in lise öğrencilerinin katılımı ile yürüttüğü araştırmasında, benlik imajına ait baş etme gücü boyutunda bu araştırmaya benzer sonuçlar bulunmuştur. Yaş

grubuna göre yapılan analizlerde, lise öğrencilerinin duygusal düzey boyutunda anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın duygusal düzey boyutu üzerine ulaştığı sonuçlarda da Tüfekçiyaşar (2014)'ın araştırması ile paralel şekilde yaş grubu bağlamında anlamında değişiklik bulunamamıştır. Bu bağlamda her iki araştırmanın birbirlerini desteklediğini söylemek mümkündür. Fakat cinsiyet ve gelir durumuna göre yapılan incelemelerde, her iki araştırmanın zıt sonuçlara ulaştığı belirlenmiştir. Tüfekçiyaşar (2014)'ın araştırmasında cinsiyet ve gelir durumu kapsamında anlamlı bir sonuç bulunamaz iken bu çalışmada her iki değişkene dayalı anlamlı sonuçlar varılmıştır. Bu farklılığın sebebi, araştırmalara ait örneklem gruplarının farklı olması olabilir. Ayrıca, Bakır (2015)'in üstün zekalı olmayan öğrenciler üzerine elde ettiği verilerde, bu çalışmada olduğu gibi duygusal düzey boyutunun cinsiyet bağlamında farklılık gösterdiği bulunmuştur. Can (2011)'in Çorlu ilçesinde yürüttüğü çalışmada da duygusal düzey boyutunun anne ve baba eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple, Can (2011) tarafından yapılan araştırma ile bu araştırma arasında bağ kurmak mümkündür.

Ergen bireylerde benlik imajına ait çevre uyumu boyutunun sosyodemografik değişkenlere göre karşılaştırılmasında; cinsiyete göre kızların erkeklerden, yaş grubuna göre 14-15 yaş arasındakilerin 16-17 yaş arasındakilerden, baba durumuna göre babası sağ olanların babası sağ olmayanlardan, anne eğitim durumuna göre annesi okuryazar olmayanlar ile ilkökul ve lisansüstü mezunu olanların okuryazar ve lisans mezunu olanlardan, baba eğitim durumuna göre babası lisansüstü mezunu olanların okuryazar olmayan ve lisans mezunu olanlardan ve gelir düzeyine göre orta düzeyde gelire sahip olanların iyi ve çok iyi düzeyde gelire sahip olanlardan anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlerde çevre uyumu boyutunun kardeş sayısı, kardeş sırası ve anne sağ olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemesi araştırmanın bu boyut özelinde ulaştığı bir başka sonuçtur. İlgili çalışmalar incelendiğinde, araştırmanın ulaştığı bu sonuçlar ile uyumlu olan ve bu sonuçlara ters düşen çalışmaların varlığı belirlenmiştir. Buna örnek olarak, Cenkseven (2002) tarafından ergenler üzerine yürütülen çalışmada, bu çalışmaya benzer olarak cinsiyetin benlik imajına ait çevre uyumu boyutunda anlamlı farklılaşmalara sebebiyet verdiği tespit edilmiş iken Dokuyan (2016)'ın 12. sınıf öğrencileri üzerine yürüttüğü çalışmada ise cinsiyetin bağımsız bir değişken olarak çevre uyumu boyutunda anlamlı

değişiklikler oluşturmadığı bulunmuştur. Hem Cenkseven (2002) hem de Dokuyan (2016)'ın araştırması göz önüne alındığında, bu araştırmanın literatüre yeni bir bakış açısı kazandırdığı söylenebilir.

Araştırma sonunda, ergen bireylerin benlik imajına ait meslek ve eğitim hedefleri boyutunun cinsiyet, babanın sağ olma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir durumuna göre anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir. Fakat yapılan analizlerde, ergenlerin meslek ve eğitim hedeflerine ait puanların yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası ve anne sağ olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemesi araştırmanın bu yönde elde ettiği bir başka sonuçtur. Literatür incelendiğinde daha önce benzer konularda yapılmış çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşıldığı saptanmıştır. Benzer nitelikli araştırmalar incelendiğinde, benlik imajı üzerine yapılan araştırmaların genel olarak bu sonuçları desteklediği saptanmıştır. Örneğin; Tüfekçiyaşar (2014)'ın araştırmasında bu araştırmanın sonuçlarını destekleyen pek çok bulgu saptanmıştır. İlk olarak, Tüfekçiyaşar (2014)'ın araştırmasında bu araştırmaya benzer olarak benlik imajına ait meslek ve eğitim hedefleri boyutunun kız katılımcılar lehine farklılaştığı sonucu elde edilmiştir. Ayrıca Tüfekçiyaşar (2014)'ın araştırmasında meslek ve eğitim hedefleri boyutunun yaş grubu kapsamında anlamlı farklılık göstermemesi her iki araştırmanın benzerlik gösteren bir diğer sonucudur. Son olarak, Tüfekçiyaşar (2014)'ın araştırmasında da bu araştırmada olduğu gibi gelir durumunun meslek ve eğitim hedefleri boyutunda anlamlı değişikliklere sebebiyet verdiğinin belirlenmesi, her iki araştırma açısından uyumlu olan başka bir sonuçtur.

Araştırmanın benlik imajı üzerine ulaştığı bir diğer sonuç, sosyal ilişkiler boyutunda meydana gelen farklılaşmalardır. Ergen bireylerde sosyal ilişkiler boyutunun cinsiyete göre kızların erkeklerden, kardeş sayısına göre tek kardeş olanların üç ve üzerinde kardeşi olanlardan, kardeş sırasına göre tek kardeş ve en küçük kardeş olanların ortanca ve en büyük kardeş olanlardan, baba durumuna göre babası sağ olanların babası sağ olmayanlardan, anne eğitim durumuna göre annesi ilkökul ve lisansüstü mezunu olanların okuryazar ve lisans mezunu olanlardan, baba eğitim durumuna göre babası lisansüstü mezunu olanların okuryazar, lise ve lisans mezunu olanlardan ve gelir düzeyine göre orta düzeyde gelire sahip olanların iyi ve kötü düzeyde gelire sahip olanlardan anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı sonucuna

ulaşmıştır. Fakat ergenlerde sosyal ilişkiler boyutunun yaş grubu ve anne sağ olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemesi araştırmanın bu boyut özelinde ulaştığı bir başka sonuçtur. Can (2011)'in araştırması ulaştığı sonuçlar açısından bu araştırma ile genel olarak örtüşen bir çalışmadır. Hem Can (2011)'in araştırmasında hem de bu araştırmada benlik imajına ait sosyal ilişkiler boyutunun cinsiyet ile anne ve baba eğitim durumuna göre karşılaştırılmasında anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu kapsamda, her iki çalışmanın büyük oranda benzer olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca, Binici-Tekin (2016)'in araştırmasında sosyal ilişkiler boyutunun yaş grubuna göre anlamlı fark göstermemesi de araştırmanın literatür ile uyumuna ait bir başka detaydır.

Ergen bireylerde benlik imajına ait ruh sağlığı boyutunun sosyodemografik değişkenlere göre karşılaştırılmasında; cinsiyet, kardeş sırası, babanın sağ olma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşma gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, ergenlerde ruh sağlığı boyutunun yaş grubu, kardeş sayısı, anne ve baba sağ olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Literatürdeki çalışmalar değerlendirildiğinde, benlik imajına ait diğer boyutlarda olduğu gibi ruh sağlığı boyutunda da bu araştırma ile örtüşen çalışmaların var olduğu bulunmuştur. Örneğin; Cenkseven (2002)'in araştırmasında katılımcıların ruh sağlığı boyutunda cinsiyet bağlamında anlamlı farklılaşma belirlenmiştir. Ayrıca, Taysi (2000) ve Yağışan, Sünbül ve Yücalan (2007)'in araştırmalarında da Cenkseven (2002)'in araştırmasını destekleyici sonuçlar elde edilmiştir. Bu kapsamda, araştırma sonuçlarının bir bütün olarak literatürü desteklediği söylenebilir.

Sosyal Görünüş Kaygısına Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırmanın sosyal görünüş kaygısı düzeyine üzerine yaptığı ölçümlerde, cinsiyet, kardeş sırası, baba sağ olma durumu, anne ve baba eğitim durumu ile gelir durumunun anlamlı değişiklikler oluşturduğu saptanmıştır. Bu bağlamda ilgili değişkenlerin sosyal görünüş kaygısını etkilediğini söylemek mümkündür. Ayrıca, ergenlerde sosyal görünüş kaygısının yaş grubu, kardeş sayısı, anne sağ olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal görünüş kaygısı ile en sıklıkla incelenen demografik değişken cinsiyettir ve genellikle

çalışmalar kadınlar üzerinde odaklanmaktadır. Kadınlarla yapılan çalışmalara önem verilmesi, sosyal görünüş kaygısının kadınlarda çalışılmasının daha gerekli olduğu düşüncesinden kaynaklı olabilir. Yılmaz'ın (2015) yaptığı çalışmada kadınların sosyal görünüş kaygısı erkeklere oranla yüksek çıkmıştır. Aydın ve Tekinsav Sütçü (2007) kızların olumsuz değerlendirme korkusu düzeylerini erkeklerin sonuçlarına göre yüksek bulmuştur. (Yılmaz, 2015; Aydın ve diğerleri, 2007). Doğan (2009) yılında yapmış olduğu çalışmasında çalışmamıza benzer şekilde erkeklerin kadınlara göre daha yüksek sosyal görünüş kaygısı düzeyine sahip olduklarını ifade etmiştir. Benzer bir sonuç Soylu ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada da elde edilmiştir. Bu çalışmada da erkeklerin, kızlara göre daha yüksek sosyal görünüş kaygısı düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Araştırmada ayrıca ergenlerin sosyal görünüş kaygılarının okul türü ve spor yapma veya yapmama değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı, buna rağmen yaş değişkenine göre herhangi bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Soylu ve diğerleri, 2017). Çalışmamızda ise bunlardan daha farklı değişkenlerin etkisi incelenmiş ve sosyal görünüş kaygısı ile ilişkili oldukları saptanmıştır. Bu durum da sosyal görünüş kaygısının pek çok belirleyici olabildiğini göstermektedir. Alemdağ ve Öncü (2015)'nin öğretmen adayları üzerine yürüttüğü araştırmada, erkeklerin sosyal görünüş kaygısı kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Bu araştırmada da sosyal görünüş kaygısının erkekler lehine bulunması Alemdağ ve Öncü (2015)'nin araştırması ile bu araştırma arasında bağ kurmayı mümkün kılmaktadır. Literatürdeki bazı çalışmalar da bu araştırmanın ulaştığı sonuçlar ile zıtlık oluşturmaktadır. Örneğin; Çetinkaya, Gülaçtı ve Çiftçi (2019)'nin lise öğrencileri üzerine yürüttüğü araştırmada cinsiyet, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerinin sosyal görünüş kaygısında anlamlı değişiklikler oluşturmadığı sonucuna erişilmiştir. Bu bağlamda, araştırmanın sosyal görünüş kaygısı üzerine elde ettiği sonuçlar ile literatüre zenginlik kattığı söylenebilir. Yurtdışında yapılan çalışmalar incelendiğinde ise sosyal görünüş kaygısı ya da beden imgesi ile ilgili kadınlarla yapılan çalışmaların daha fazla olduğu görülmektedir (Brosf ve Levinson, 2017; Cohen ve diğerleri, 2017; Kim 2018).

Bilişsel Çarpıtmalara Yönelik Sonuçların Tartışılması

Ergen bireylerin bilişsel çarpıtma düzeylerinde öncelikle, olumsuz benlik algısı boyutu demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Elde edilen bulgular

yorumlandığında, ergen bireylerde olumsuz belik algısının boyutunun cinsiyet, kardeş sırası, babanın sağ olma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir durumuna göre farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlerde olumsuz benlik algısı boyutunun yaş grubu, kardeş sayısı ve anne sağ olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemesi araştırmanın bu boyut özelinde ulaştığı bir başka sonuçtur. Bilişsel çarpıtmalar üzerine yürütülen araştırmalar incelendiğinde, yapılan araştırmaların ağırlıklı olarak farklı ölçme araçları kullanılarak yürütüldüğü saptanmıştır. Dolayısıyla eski çalışmalar ile bu araştırma arasında bağ kurmak güçleşmektedir. Bu araştırma ile aynı ölçme aracını kullanan sınırlı sayıdaki araştırmalar incelendiğinde, elde edilen sonuçların genel olarak bu araştırmaya ait sonuçlar ile uyuşmadığı belirlenmiştir. Örneğin; Muratbeyoğlu (2016) tarafından yürütülen araştırmada, meslek lisesi öğrencilerinin bilişsel çarpıtma düzeyleri incelenmiş ve cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir durumu gibi değişkenlerin olumsuz benlik algısı boyutunda anlamlı farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir. Bu kapsamda Muratbeyoğlu (2016)'nun araştırması ile bu araştırmanın uyuşmadığını söylemek mümkündür. Bu durumun sebebi her iki araştırmaya ait örneklem gruplarının farklı yapıda olması olabilir. Turan (2010) tarafından yapılan çalışmada cinsiyet, yaş ve medeni duruma dayalı farklılaşma tespit edilememesi Muratbeyoğlu (2016)'nun araştırmasını doğrulamaktadır.

Bilişsel çarpıtma düzeyine ait kendini suçlama boyutu sosyodemografik değişkenler bağlamında incelendiğinde; cinsiyete göre erkeklerin kızlardan, kardeş sırasına göre en büyük kardeşlerin tek çocuk olan ve en küçük kardeşlerden, baba durumuna göre babası sağ olmayanların babası sağ olanlardan, anne eğitim durumuna göre annesi okuryazar ve lisans mezunu olanların ilkökul ve lisansüstü mezunu olanlardan, baba eğitim durumuna göre babası okuryazar olanların lisans mezunu olanlardan ve gelir düzeyine göre kötü, iyi ve çok iyi düzeyde gelire sahip olanların orta düzeyde gelire sahip olanlardan anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak, ergenlerde kendini suçlama boyutunun yaş grubu, kardeş sayısı ve anne sağ olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Benzer konularda yürütülen çalışmalar değerlendirildiğinde, Muratbeyoğlu (2016)'nun çalışmasının bu araştırma ile uyumlu olduğu sonucu elde edilmiştir. Hem bu araştırmada hem de Muratbeyoğlu (2016)'nun çalışmasında kendini suçlama

boyutunun cinsiyet bağlamında farklılaşması her iki araştırmanın ortak noktasıdır. Fakat Muratbeyoğlu (2016)'nın çalışmasında anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir durumuna bağlı olarak anlamlı farkın tespit edilememesi her iki araştırmanın uyuşmayan noktasıdır. Duman, İbre ve Mısırlı (2019)'nın çalışmasında da farklı düzeyde gelire sahip katılımcıların puanlarının denk olduğu sonucu saptanmıştır. Bu kapsamda, yapılan bu araştırmanın ulaştığı sonuçlar ile literatüre farklı bir bakış açısı getirdiği söylenebilir.

Ergen bireylerde bilişsel çarpıtmalara ait çaresizlik boyutunun sosyodemografik değişkenlere göre karşılaştırılmasında; cinsiyet, kardeş sırası, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, gelir durumuna anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca, ergenlerde çaresizlik boyutunun yaş grubu, kardeş sayısı, anne ve baba sağ olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Düzgün ve Hayalioğlu (2002)'nin araştırmasında bu araştırmaya paralel olarak öğrencilerin çaresizlik düzeyleri incelenmiş ve bu çalışmayı destekleyici sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin; Düzgün ve Hayalioğlu (2002)'nin araştırmasında bu araştırmada olduğu gibi cinsiyetin çaresizlik düzeyinde anlamlı değişiklikler oluşturduğu; yaş grubuna göre ise öğrenci puanlarının denk olduğu sonucu elde edilmiştir. Dolayısıyla, Düzgün ve Hayalioğlu (2002)'nin araştırması ile bu araştırmanın ulaştıkları sonuçlar bakımından benzerlik göstermektedir. Ayrıca, Uğur ve Murat (2014)'in araştırmasında erkeklerin puanları kadınların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Şahan ve Eraslan-Çapan (2017)'in araştırmasında da Uğur ve Murat (2014)'in araştırmasını destekler nitelikte erkekler lehine anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu kapsamda, yapılan bu araştırmanın sonuçları literatürdeki çalışmalar ile uyumludur.

Katılımcılarda bilişsel çarpıtmalara ait umutsuzluk boyutunun sosyodemografik değişkenlere göre değerlendirilmesinde; cinsiyete göre erkeklerin kızlardan, anne eğitim durumuna göre annesi okuryazar ve lisans mezunu olanların ilkökul ve lisansüstü mezunu olanlardan, baba eğitim durumuna göre babası okuryazar olanlar ile lisans mezunu olanların lisansüstü mezunlarından ve gelir düzeyine göre çok iyi, iyi ve kötü düzeyde gelire sahip olanların orta düzeyde gelire sahip olanlardan anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, ergenlerde umutsuzluk boyutunun yaş grubu, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne ve baba sağ olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir. Özmen (2008) tarafından

yapılan araştırmada lise öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri değerlendirilmiş ve bu araştırmaya ile paralel sonuçlara ulaşılmıştır. Özmen (2008) tarafından yapılan araştırmada da bu araştırmada olduğu gibi erkeklerin umutsuzluk puanı kızların umutsuzluk puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir durumuna göre tespit edilen anlamlı farklılaşmalar Özmen ve ark. (2008) tarafından yapılan araştırma ile bu araştırmanın örtüşen diğer sonuçlarıdır. Tümkiye (2005) tarafından ergenler üzerine yürütölen araştırmada da umutsuzluk puanlarının anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığu saptanmıştır. Bu bağlamda Özmen (2008) ile Tümkiye (2005)'nin araştırmaları bu çalışmayı destekler niteliktedir.

Bilişsel çarpıtma düzeyine ait yaşamı tehlikeli görme boyutu sosyodemografik değişkenler bağlamında incelendiğinde; cinsiyet, kardeş sırası, babanın sağ olma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir durumuna göre anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Ek olarak, ergenlerde olumsuz kendini suçlama boyutunun yaş grubu, kardeş sayısı ve anne sağ olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediğu sonucuna varılmıştır. Yapılan araştırmaların genel olarak bu araştırmaya ait sonuçlar ile uyulaşmadığu belirlenmiştir. Örneğin; Muratbeyoğlu (2016) tarafından yürütölen araştırmada, meslek lisesi öğrencilerinin bilişsel çarpıtma düzeyleri incelenmiş ve cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir durumu gibi değişkenlerin yaşamı tehlikeli görme boyutunda anlamlı farklılık göstermediğu sonucu elde edilmiştir. Bu kapsamda Muratbeyoğlu (2016)'nin araştırması ile bu araştırmanın uyulaşmadığını söylemek mümkündür. Ayrıca, Kalkan (2008)'in anne eğitim durumu üzerine elde ettiğu sonuçlar ve Çoban ve Karaman (2013)'in da yaş grubu üzerine tespit ettiğu sonuçlar bu araştırma ile uyumlu değildir. Dolayısıyla araştırmanın yaşamı tehlikeli görme boyutu özelinde elde ettiğu sonuçların literatürü zenginleştirmektedir.

Benlik İmajı, Sosyal Görünüş Kaygısı ve Bilişsel Çarpıtmalar Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırmanın ana amacı kapsamında ergen bireylerin sosyal görünüş kaygısı, benlik imajı ve bilişsel çarpıtma arasındaki korelasyonel ilişki değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre; benlik imajına ait aile ilişkileri, dürtü kontrolü, cinsel tutumlar, bireysel değerler, baş etme gücü, beden imgesi, duygusal düzey, çevre

uyumu, meslek ve eğitim hedefleri, sosyal ilişkiler ve ruh sağlığı boyutlarının sosyal görünüş kaygı ile negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, benlik imajına ait aile ilişkileri, dürtü kontrolü, cinsel tutumlar, bireysel değerler, baş etme gücü, beden imgesi, duygusal düzey, çevre uyumu, meslek ve eğitim hedefleri, sosyal ilişkiler ve ruh sağlığı boyutlarının bilişsel çarpıtmalara ait olumsuz benlik algısı, kendini suçlama, çaresizlik, umutsuzluk ve yaşamı tehlikeli görme boyutları ile de negatif yönlü anlamlı ilişkisi belirlenmiştir. Son olarak, ergen bireylerde sosyal görünüş kaygısı ile bilişsel çarpıtmalara ait olumsuz benlik algısı, kendini suçlama, çaresizlik, umutsuzluk ve yaşamı tehlikeli görme boyutları ile de pozitif yönlü anlamlı ilişkisi saptanmıştır. Pozitif yönlü ilişki, puanlar arasında doğru orantı olduğunu gösterir iken negatif yönlü ilişki ise puanlar arasında ters orantı olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda; benlik imajına ait aile ilişkileri, dürtü kontrolü, cinsel tutumlar, bireysel değerler, baş etme gücü, beden imgesi, duygusal düzey, çevre uyumu, meslek ve eğitim hedefleri, sosyal ilişkiler ve ruh sağlığı boyutlarına ait puanların sosyal görünüş kaygısı puanları ile beraber artış veya azalış gösterdiği söylenebilir. Ayrıca, benlik imajına ait aile ilişkileri, dürtü kontrolü, cinsel tutumlar, bireysel değerler, baş etme gücü, beden imgesi, duygusal düzey, çevre uyumu, meslek ve eğitim hedefleri, sosyal ilişkiler ve ruh sağlığı boyutlarına ait puanlar ile bilişsel çarpıtmalara ait olumsuz benlik algısı, kendini suçlama, çaresizlik, umutsuzluk ve yaşamı tehlikeli görme boyutlarına ait puanlardan biri artarken diğeri azalmaktadır.

Benzer konularda yürütülen araştırmalar incelendiğinde, sosyal görünüş kaygısı, benlik imajı ve bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmanın halihazırda mevcut olmadığı saptanmıştır. Yapılan araştırmalarda genel olarak bu değişkenlerin sosyodemografik değişkenler ile ilişkisi ya da iki bağımlı değişkene ait korelasyonel ilişkisi değerlendirilmiştir. Bu bağlamda elde edilen sonuçların literatürdeki boşlukları gidermesi ve daha sonraki çalışmalara yol gösterici nitelikte olması beklenmektedir.

Benzer konularda yürütülen araştırmalar incelendiğinde, bu araştırmaya en yakın araştırmaların bilişsel çarpıtma düzeyi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalar olduğu saptanmıştır. Bu araştırmalar; Turan (2010), Çakır (2014) ve Yiğit (2018) tarafından yürütülmüştür. İlgili araştırmalarda farklı örneklem

grupları kullanılarak bilişsel çarpıtmalar ile benlik saygısı arasındaki korelasyonel ilişki değerlendirilmiştir. Her ne kadar benlik saygısı bu araştırmaya ait bir değişken olmasa da benlik imajı ya da sosyal görünüş kaygısı üzerine yapılan hiçbir çalışmanın bilişsel çarpıtmalar ile bir arada incelenmediği görülmüştür.

Eriş ve İkiz (2003)'in araştırmasında ergen bireylerin sosyal kaygı düzeyleri ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi, iki araştırmayı benzer kılmaktadır. Eriş ve İkiz (2003)'in araştırmasına ek olarak, Özcan ve ark. (2013) tarafından yürütülen araştırmada ise sosyal görünüş kaygısı ile benlik saygısının ilişkisinin ele alınması Özcan ve ark. (2013)'nin araştırmasını hem bu çalışma hem de Eriş ve İkiz (2003)'in çalışması ile benzer konularda yürütüldüğünü işaret etmektedir. Bu sebeple, bu araştırmanın temel amacı ile bağ kurulabilecek en yakın araştırma olarak Eriş ve İkiz (2003), Turan (2010), Özcan ve ark. (2013), Çakır (2014) ve Yiğit (2018)'in araştırmaları uygun görülmüştür.

SONUÇ

Bu araştırmanın temel amacı, ergenlerde sosyal görünüş kaygısı, benlik imajı ve bilişsel çarpıtma arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmektedir. Araştırmanın alt amaçlarında ise sosyal görünüş kaygısı, benlik imajı ve bilişsel çarpıtmaların sosyodemografik değişkenlere göre incelenmesi yer almaktadır. Bu bölümde de araştırma amacı kapsamında elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

1. Aile ilişkileri, bireysel değerler, baş etme gücü, beden imgesi, duygusal düzey, çevre uyumu, meslek ve eğitim hedefleri, sosyal ilişkiler, ruh sağlığı, sosyal görünüş kaygısı, olumsuz benlik algısı, kendini suçlama, çaresizlik, umutsuzluk ve yaşamı tehlikeli görme boyutları cinsiyet kapsamında anlamlı fark gösterirken dürtü kontrolü ve cinsel tutumlar boyutları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.
2. Yaş grubu yalnızca aile ilişkileri ve çevre uyumu boyutunda anlamlı fark oluşturmaktadır.
3. Aile ilişkileri, dürtü kontrolü, cinsel tutumlar, baş etme gücü, beden imgesi, duygusal düzey ve sosyal ilişkiler boyutunda kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
4. Annenin sağ olma durumu ergen bireylerin benlik imajı, sosyal görünüş kaygısı ve bilişsel çarpıtmaları üzerinde etkili değilken baba sağ olma durumuna göre anlamlı farklılaşma bulunmuştur.
5. Ergenlerin benlik imajı, sosyal görünüş kaygısı ve bilişsel çarpıtmalarına ait tüm boyutlar anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir durumuna göre anlamlı fark göstermektedir.
6. Benlik algısı ile sosyal görünüş kaygısı arasında negatif yönlü ilişki, ergenlerde benlik imajı puanının arttıkça sosyal görünüş kaygısının azaldığını, benlik algısı ile bilişsel çarpıtmalar arasında negatif yönlü ilişki de benzer şekilde benlik algısı arttıkça sosyal görünüş kaygısının azaldığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca sosyal görünüş kaygısı ile bilişsel çarpıtmalar arasında pozitif yönlü ilişki de ergenlerde sosyal görünüş kaygısı puanı arttıkça bilişsel çarpıtma puanlarının da arttığını ifade etmektedir.

ÖNERİLER

1. Benlik imajının, sosyal görünüş kaygısı ve bilişsel çarpıtmaların bütün yaş ve gelişim dönemleri için önemli sorunlar olduğu göz önünde bulundurularak diğer yaş grupları ve örneklemi de kapsayacak araştırmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla çeşitli değişkenler ile bu faktörler üzerine yapılacak olan çalışmaların alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
2. Benlik imajı geliştirecek, sosyal görünüş kaygısı ve çarpıtmaların azaltacak müdahale programlarında ergenler için daha dikkatli çalışmalar yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.
3. Okul rehber öğretmenlerinin bu konularda öğrencilerin kullandıkları bilişsel çarpıtmaları dikkate alarak program hazırlamaları önerilebilir. Ebeveyn ilgisinin en fazla hissedildiği dönemlerden biri olan ergenlik döneminde anne ve babalara bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.
4. Okul rehberlik servisleri bu konularda bilimsel yöntemler hakkında bilgilendirmeler yapabilir ve zamanla öğrencilerin bu bilgilerini davranışa dönüştürebilmeleri için teşvik edilebilirler.
5. Çalışmanın tekrarlanabilir olması önemlidir.
6. Örneklem grubu daha fazla sayıda tutularak, araştırmanın farklı değişkenlerle karşılaştırılması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Alemdağ, S., & Öncü, E. (2015). Öğretmen adaylarının fiziksel aktiviteye katılım ve sosyal görünüş kaygılarının incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3(3), 287-300.
- Aliyev, R., & Tunç, E. (2017). Ortaokul öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyi ve benlik algılarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 401-418.
- Arı, R. Üre, Ö., Yılmaz, H., (2005). *Gelişim ve Öğrenme* (3. Baskı, s. 104), Ankara :Nobel Yayın Dağıtım
- Arnett, J. J. (2006). G. Stanley Hall's Adolescence: Brilliance and nonsense. *History of psychology*, 9(3), 186.
- Aydın, A., & Tekinsav-Sütçü, S. (2007). Ergenler için sosyal kaygı ölçeğinin (ESKÖ) geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(2), 79-89.
- Aynur, M. S. (2020). Beliren yetişkinlik döneminde sosyal görünüş kaygısı: algılanan anne baba tutumu ve mükemmeliyetçiliğin yordayıcı gücü (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Bakır, B. (2015). Üstüz zekalı olan ve üstün zekalı olmayan öğrencilerin benlik algısı ve ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stilleri üzerine bir yapısal eşitlik modellemesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Barış, G.(2012). Tüketici Davranışları (Editör: Prof. Dr. Yavuz Odabaşı),(Ünite 5, s. 92-103), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1572
- Beck S.(2016) Judith, Bilişsel Davranışçı Terapi: Temelleri ve Ötesi: I. T. Cömert, M. Şahin (Çev). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Binici-Tekin, Z. (2016). Ebeveyn tutum biçimlerinin 11-18 yaş aralığındaki ergenlerin depresyon, kaygı ve kendilik algıları üzerine etkileri. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Briere J.(2001) *Cognitive distortion scales.U.S.A: PAR Psychological Assessment Resources, Inc. Printed*
- Brososof, L. C., & Levinson, C. A. (2017). Social appearance anxiety and dietary restraint as mediators between perfectionism and binge eating: A six month three wave longitudinal study. *Appetite*, 108, 335-342.
- Can, N. (2011). Çorlu merkezdeki ilköğretim çağındaki çocuklarda obezite görülme sıklığı, risk faktörleri ve benlik saygısı. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Cenkseven, F. (2002). Ergenlerin cinsiyet ve cinsiyet rollerinin benlik imajına etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 27(125).

- Cohen, R., Newton-John, T., & Slater, A. (2017). The relationship between Facebook and Instagram appearance-focused activities and body image concerns in young women. *Body image*, 23, 183-187.
- Corey G.(2015) Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları.:T. Ergene (Çev.) İstanbul: Mentis Yayıncılık.
- Crocker, P. R. E., Eklund, R. C. ve Kowalski, K. C. (2000). Children's Physical Activity And Physical Self-Perceptions. *Journal of Sport Sciences*, 18, 383-394.
- Çakır, C. (2014). Öğrenci ve mezun hemşirelerde bilişsel çarpıtmaların, mesleki benlik saygısı ve hemşirelik algısı ile ilişkisinin belirlenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Çelik, G., Yıldırım, V., Metin, Ö., Tahiroğlu, A., Toros, F., Avcı, A., ... & Karayazı, İ. (2011). Özkayımlı girişimi olan ergenlerde ruhsal bozukluklar, benlik ve aile işlevselliği. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(4).
- Çetinkaya, B., GÜLAÇTI, F., & Çiftçi, Z. (2019). Lise öğrencilerinin sosyal görünüş kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 904-922.
- Çınar, H., & Keskin, N. (2015). Öğrencilerin sosyal görünüş kaygısının öğrenim yeri tercihlerine etkisi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 14, 457-464.
- Çivan, İ. (2013). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ve başkalarını bağışlama davranışlarının incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çoban, A. E., & Karaman, N. G. (2013). Üniversite öğrencilerinin umutsuzluk, kaygı ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 78-88.
- Demirci E. (2018). 5-6 Yaş Çocuklarının Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Çocukların Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gelişim Psikolojisi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Doğan, M. (2001). Depresyonda bilişsel terapi yaklaşımı temel boyutlar ve açıklamalar
- Doğan, T. (2009). Bilişsel ve kendini değerlendirme süreçlerinin sosyal anksiyete açısından incelenmesi.
- Doğan, T. (2009). Bilişsel ve Kendini Değerlendirme Süreçlerinin Sosyal Anksiyete Açısından İncelenmesi, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Doğan, T. (2010). Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği'nin (SGKÖ) Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39(39), 151-159.
- Dokuyan (2015). 12.Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Anne-Baba Tutumları İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

- Dokuyan, M. (2016). 12. sınıf öğrencilerinde algılanan anne-baba tutumları ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 1-21.
- Duman, N. (2018). A Research on Cognitive Distortion in Working Adults. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 8(3), 1-10.
- Duman, N., Yıldız, İ. M. R. E., & Mısırlı, M. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeyi Ve Bilişsel Çarpıtmaları Üzerine Bir Araştırma. *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, 2(5), 207-213.
- Düzgün, Ş., & Hayalioğlu, H. (2006). Öğrencilerde öğrenilmiş çaresizlik düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 404-413.
- Eriş, Y., & İkiz, F. E. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki ve kişisel değişkenlerin etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 8(6).
- Erkan, G. (1995). Korunmaya muhtaç çocuklar. *Çocuk yuvalarında bir araştırma. Sosyal Hizmet*, 23, 229-233.
- Güneri, S. E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutumları. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(4), 258-266.
- Hart, T. A., Flora, D. B., Palyo, S. A., Fresco, D. M., Holle, C., & Heimberg, R. G. (2008). Development and examination of the social appearance anxiety scale. *Assessment*, 15(1), 48-59.
- Hart, T. A., Flora, D. B., Palyo, S. A., Fresco, D. M., Holle, C., & Heimberg, R. G. (2008). Development and examination of the social appearance anxiety scale. *Assessment*, 15(1), 48-59.
- Hazan, H., Reese, E., & Linscott, R. J. (2021). Understanding Poor Adjustment in Schizotypy: A Prospective Study of the Role of Self During Late Adolescence and Early Adulthood. *Emerging Adulthood*.
- Hume D. (1739). *A Treatise of Human Nature*(1.Bs) London: John Noon
- James, W.(1890) *The Principles of Pyschology*(1. Bs)New York: H. Holt and Company.
- Kalaycı Ş.(2006). *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kalkan, N. (2008). Ergenlerde bilişsel yapılar ve sosyal kaygı arasındaki ilişkinin bilişsel davranışçı yaklaşım açısından yorumlanması (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaplan, S. L., Busner, J., & Pollack, S. (1988). Perceived weight, actual weight, and depressive symptoms in a general adolescent sample. *International Journal of Eating Disorders*, 7(1), 107-113.
- Karataş, Z. (2012). “Ergenlerin algılanan sosyal destek ve sürekli kaygı düzeylerinin incelenmesi”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 19, 257-271

- Kim, J. W. (2018). Facebook use for profile maintenance and social grooming and young Korean women's appearance comparison with peers and body image concerns. *Social Media+ Society*, 4(2), 2056305118772835..
- Koç E.(2011). *Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri Global ve Yerel Yaklaşım* (3. bs, s. 217-220),Ankara:Seçkin Yayınları.
- Kostanski, M., & Gullone, E. (1998). Adolescent body image dissatisfaction: relationships with self-esteem, anxiety, and depression controlling for body mass. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 39(2), 255-262.
- Kurutçu Ş. (2020). Estetik ve cerrahi sağlık hizmeti alan bireylerde sosyal görünüş kaygısının özgüven ve utangaçlık üzerine etkisi,(Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi)
- Leary M.(1991)Social anxiety, shyness, and related Constructs: In Robinson, J.P., Shaver, P.R., & Wrightsman, L.S. (Eds.), *Measures of personality and social psychological attitudes* (s. 182-184). San Diego: Academic Press.
- Leary Mark R., Tangney June P.,(2003).*Handbook Of Self And Identity*(s.3-14) New York: The Guilford Press
- Muratbeoğlu, G. (2016). İHKİB Kağıthane Mesleki Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin bilişsel çarpıtma düzeyleri ile stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Odabaşı, Y. ve Barış, G.(2002). *Tüketici davranışı*(2.bs) İstanbul: Mediacat
- Offer D. ve Diğerleri (1989). "The Offer Self Image Questionnaire: A Manual". Chicago: Michael Reese Hospital and Medical Center,
- Offer, D., Ostrov, E., Howard, K. I., & Atkinson, R. (2013). The teenage world: Adolescents' self-image in ten countries. Springer Science & Business Media.
- Özbay, H., Şahin, N., Hınçal, G., Güngör, S., Öztürk, E., Mavili Aktaş, A., & Göka, E. (1991). Ergenlikte benlik imajı: Çalışan ve öğrenci ergenler arasında karşılaştırmalı bir çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 82-95.
- Özcan, H., Subaşı, B., Budak, B., Çelik, M., Gürel, Ş. C., & Yıldız, M. (2013). Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki kadınlarda benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı, depresyon ve anksiyete ilişkisi. *Journal of Mood Disorders*, 3(3), 107-13.
- Özmen, E. (2008). Lise öğrencilerinde umutsuzluk ve umutsuzluk düzeyini etkileyen etkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9, 8-15.
- Polat, Ö. ve Akşin, E. (2015). A Study of the Relationship Between Self-Concept and Primary School Readiness in 60- 72 Month-Old Children and the Analysis of Their Primary School Readiness and Self Concept According to Some Variables. *European Journal of Research on Education*, 3(2), 14-21.
- Rierdan, J., Koff, E., & Stubbs, M. L. (1989). A longitudinal analysis of body image as a predictor of the onset and persistence of adolescent girls' depression. *The Journal of Early Adolescence*, 9(4), 454-466.

- Sabiston, C. M., Pila, E., Pinsonnault-Bilodeau, G., & Cox, A. E. (2014). Social physique anxiety experiences in physical activity: a comprehensive synthesis of research studies focused on measurement, theory, and predictors and outcomes. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 7(1), 158-183.
- Schenk, C. T., & Holman, R. H. (1980). A sociological approach to brand choice: the concept of situational self image. *ACR North American Advances*.
- Soylu, Y., Atik, F., Öçalan, M. (2017). ERGENLERİN Sosyal Görünüş Kaygısı Düzeylerinin İncelenmesi (Kırıkkale İli Örneği). *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, (1), 38-45
- Şahan, M., & Eraslan-Çapan, B. (2017). Ergenlerin problemleri internet kullanımında kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve sosyal kaygının rolü. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 887-913.
- Şahin, N. (1993). Offer Benlik İmgesi Ölçeği El Kitabı. Basılmamış monograf, ODTÜ Psikoloji Bölümü.
- Taysi, E. Y. (2000). Benlik saygısı arkadaşlardan ve aileden sağlanan sosyal destek: Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışma (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Turan, A. F. (2010). Üniversite öğrencilerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarını yordamada yalnızlık, benlik saygısı, yaş, cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumunun rolü (Master's thesis, Anadolu Üniversitesi).
- Tüfekçiyaşar, T. (2014). Lise 10. ve 11. sınıf öğrencilerinde kaygı, umutsuzluk ve benlik imgesi düzeylerinin değerlendirilmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tümkaya, S. (2005). Ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 445-459.
- Türkçapar, M. H., & Sargin, A. E. (2012). Bilişsel davranışçı psikoterapiler: tarihçe ve gelişim. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 7-14.
- Uğur, E., & Murat, M. (2014). Lise Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaları Ve Saldırganlık Tepkileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(2).
- Ülkü, A., & Bişkin, F. (2020). Destinasyon kişiliği ve benlik uyumunun turistlerin davranışsal niyetleri üzerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 127-142.
- Washington, G. (1989), 10-12 Yaş grubu korunmaya muhtaç yuva çocuğu ile ailesiyle birlikte kalan çocukların denetim odağı algısı ve kendine saygı durumu", A. Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Yağışan, N., Sünbül, A. M., & Yücalan, Ö. B. (2007). Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Ve Diğer Bölüm Öğrencilerinin Benlik İmgesive Denetim Odaklarının Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 595-607.

Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S.(2004). Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. (1. Bs) Ankara:Detay Yayıncılık.

Yiğit, M. C. (2018). Bireylerde benlik saygısı ve cinsel özyeterlilik ilişkisinde bilişsel çarpıtmaların rolü (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zembat, R., Koçyiğitt, S., Akşın Yavuz, E. ve Tunçeli, H. Ğ. (2018). Çocukların Benlik Algısı, Mizaç ve Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkiler. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 7(1), 548-567.

EKLER

Sayın veli

Bu çalışma İstanbul Gelişim Üniversitesi Klinik Psikolojisi Yüksek Lisans Öğrencisi Merve Gül Hoşgören tarafından yürütülen bir tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı Ergenlerde Benlik İmajının Sosyal Görünüş Kaygısı ve Bilişsel Çarpıtmalarla İlişkisinin değerlendirilmesidir. Bu amaçla çocuklarınız tarafından anket çalışmasının doldurulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Katılmaya izin verdiğiniz takdirde çocuğunuz anketi doldurabilecektir. Çocuğunuz cevapladığı soruların onu psikolojik gelişimine olumsuz etkisi olmayacağından emn olabilirsiniz. Çocuğunuzun dolduracağı anketlerde cevaplar gizli tutulacak ve bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır.

Saygılarımla

Psikolog Merve Gül Hoşgören

Veli Adı Soyadı

Bu araştırmaya tamamen gönüllü olarak çocuğumun katılımcı olmasına

- İzin Veriyorum
- İzin Vermiyorum

Çalışmada verdiğim bilgilerin bilimsel amaçla kullanılmasını

- Kabul ediyorum
- Kabul etmiyorum

Bu anket; yüksek lisans tez konusu için gerekli olan bilimsel verilerin toplanması amacıyla yapılmaktadır.

Vereceğiniz bilgiler yalnızca bilimsel araştırma amacıyla kullanılacağından adınızı yazmanıza gerek yoktur. Araştırmanın kesin ve doğru sonuçlar verebilmesi için lütfen ölçek maddelerine içten ve dürüst yanıtlar veriniz.

MERVE GÜL HOŞGÖREN

İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Sevgili Öğrenciler;

Size verilen bu testler benlik imajı, sosyal görünüş kaygısı ve ilişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla uygulanmaktadır. Bu anketten elde edilen sonuçlar bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Sizden istenilen bu ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirmeniz ve sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koymanızdır.

Demografik Bilgiler

Cinsiyetiniz: Bayan Erkek

Yaşınız: 14 15 16 17

Kardeş Sayısı: 1 2 3 3'ten fazla

Kaçıncı Kardeşsiniz: 1 2 3 diğer

Anne Durumu: Sağ Ölü

Baba Durumu: Sağ Ölü

Anne Eğitim Durumu: İlköğretim Ortaöğretim Lise Üniversite

Baba Eğitim Durumu: İlköğretim Ortaöğretim Lise Üniversite

Gelir Durumu: Kötü Orta İyi Çok İyi

Offer Benlik İmajı Ölçeği (OBIO)

1. İnsanlarla Beraberken birinin benimle alay edeceğinden korkarım.
 2. Gelecekte ana ve babamın benimle gurur duyacaklarını sanıyorum
 3. Sırf zevk olsun diye birisine zarar vermeye kalkmam.
 4. Kolayca sınırlanırım
 5. Annem ve babam her zaman kardeşimi veya bir başkasını kayırırlar.
 6. Karşı cins beni sıkıcı bulur.
 7. Çoğu zaman kendimi gergin hissederim.
 8. Pikniklerde ve partilerde kendimi yalnız hissederim
 9. Gelecekte anne ve babam benim yüzümden düş kırıklığına uğrayacaklar.
 10. Bazen kontrol edemeyecek gibi olduğum ağlama veya gülme krizlerim oluyor.
 11. Azmedersem hemen her şeyi yapabilirim.
 12. Sık Sık babamın bir işe yaramadığını düşünüyorum.
 13. Çoğu zaman aklım karışıktır.
 14. Kendimi tanıdığım pek çok insandan daha aşağı hissederim.
 15. annemi babamı anlamak benim için çok zor
 16. Karmaşık şeyleri bir düzene koyup onlardan anlam çıkarmaktan hoşlanmam
 17. Geçen yıl sağlığım beni çok kaygılandırdı
 18. Bazı şakalar bazen eğlenceli oluyor
 19. Suçlu olmasam da çoğu kez kendimi suçlarım
 20. Fiziksel Yapım Normaldir
 21. Genellikle mutluyum.
 22. Eleştirileri gücenmeden kaldırabilirim
 23. Bazen kendimden öyle utanırım ki hemen bir köşeye saklanıp ağlamak isterim.
 24. Gelecekte mesleğimden gurur duyacağımdan eminim.
 25. Duygularım kolayca incinir.
 26. Arkadaşlarımın birine çok kötü bir şey olursa ben de üzülürüm.
 27. Kendimin de hatalı olduğunu bilsem bile suçu başkasına yüklerim.
 28. Gelecekte görüntüm bana doyum veriyor
 29. Duygusal bakımdan kendimi çoğu zaman boş hissederim.
 30. Çalışmaktansa boş oturup aylakça vakit geçirmeyi tercih ederim.
 31. Her zaman doğru söylemek hiç gerekli değildir.
 32. Toplumumuz bir rekabet toplumdur ve ben bundan korkmuyorum
 33. Annem ve babam çoğu zaman iyi geçinirler.
 34. Başka insanların sebepsiz yere benden hoşlanmadıklarını düşünüyorum.
 35. Yeni arkadaşlıklar kurmayı zor buluyorum
 36. Çok Kaygılıyım
 37. Anne ve Babam Sert Oldukları zaman onlara kızsam bile haklı olduklarını hissederim
 38. Bir başkasıyla yakın çalışmak bana zevk vermez
 39. Vücudumdan gurur duyuyorum
-

40. Bazen gelecekte ne gibi bir iş yapacağımı düşünürüm
 41. Baskı altında dahi sakin olmaya çalışırım
 42. Büyüyüp bir aileye sahip olduğumda ailem bazı yönlerden şimdiki aileme benzeyecek
 43. Zaman Zaman Yaşama sevincimi yitiriyorum
 44. Arkadaş edinmek benim için zordur.
 45. Yaşamımın geri kalan kısmını çalışmaktansa başkalarına destek olarak geçirmek isterim
 46. Ailede kararların alınmasında benim de rolüm olduğunu hissederim.
 47. Eleştirilerden bir şeyler öğreneceğimi düşündüğüm için incinmem
 48. Kendimi çok yalnız hissediyorum.
 49. Kendim bir şeyler elde ediyorsam davranışlarımın başkalarını nasıl etkileyeceği beni ilgilendirmez.
 50. Hayattan Zevk Alırım
 51. Çoğu zaman sakin bir mizacımdır.
 52. İyi yapılmış bir iş bana zevk verir
 53. Annem ve babam genellikle bana karşı sabırlıdır.
 54. Bana sevdiğim kişileri taklit etmek zorundaymışım gibi geliyor
 55. Kendileri mutsuz çocukluk mutsuz geçirdiklerinden anne babalar genellikle insanları anlamazlar.
 56. Yaştlarımla beraber olmaktansa yalnız olmayı tercih ederim.
 57. Birşeyi yapmaya karar verince muhakkak yaparım.
 58. Kızların/erkeklerin beni çekici bulduklarını düşünüyorum.
 59. Diğer insanlardan öğreneceğim pek çok şey olduğunu düşünüyorum.
 60. İzlediğim Filmler konusunda seçici davranırım
 61. Sürekli olarak bir şeylerden korkarım
 62. Çoğu zaman 'hiçte olmak istemediğim bir kişi olduğumu hissederim
 63. Elimden geldiği sürece arkadaşlarıma yardım etmeyi severim.
 64. Yeni bir durumla karşılaşacağımı bilirim onun hakkında önceden mümkün olduğu kadar çok bilgi toplamaya çalışırım
 65. Çoğu zaman evde sorun olduğumu hissederim.
 66. Diğer insanlar beni tasdik etmezlerse çok bozulurum
 67. Anne babamdan birisini diğerinden çok daha fazla seviyorum.
 68. Diğer insanlarla beraber olmak bana zevk verir.
 69. Bir işte başarısızlığa uğradığımda bir daha başarısız olmamak için ne yapabileceğimi bulmaya çalışırım
 70. Genellikle kendimi çirkin ve sevimsiz bulurum
 71. Cinsellikle ilgili konularda kendimi cahil ve tecrübesiz hissediyorum
 72. Sürekli hareket halinde olmama karşın işlerimi bitiremiyorum.
 73. Diğer insanlar bana baktıklarında iyi gelişmemiş olduğunu düşünüyorlardır.
 74. Annem ve babam benden utanıyorlar. 1 2 3 4 5
 75. Gerçeği düştten ayırt edebileceğime inanırım
 76. Cinsellikle ilgili konularda düşünmek ve konuşmak beni ürkütüyor
-

- 76.Cinsellikle ilgili konularda düşünmek ve konuşmak beni ürkütüyor
- 77.Kendimi güçlü ve sağlıklı hissediyorum.
- 78.Üzüntülü olsam da iyi bir espriden zevk alırım
- 79.Çoğu zaman evden uzak kalmaya çalışırım
- 80.Hayati, görünürde çözümü olmayan sonsuz sorunlar dizisi olarak görüyorum
- 81 kararlar verebilecek durumda olduğumu hissediyorum.
82. Yıllardır anne babama kin besliyorum.
- 83.Gelecekte kendi sorumluluklar almayacağıma eminim.
- 84.Hiçbir şekilde bir marifetim olmadığını düşünüyorum.
- 85.Başıma gelecek bir olayın öncesinden nasıl gelebileceğini önceden düşünmem
- 86.Çoğunlukla anne ve babam benden hoşnuturlar
- 87.Arkadaş edinmede belirli bir güçlükle karşılaşmam
- 88.Zor problemleri çözmekten hoşlanmam
- 89.Okul ve dersler benim için çok az şey ifade eder
- 90.Cinsellikle ilgili konular bana zevk verir
- 91.Sık sık annemin hiçbir işe yaramadığını düşünürüm.
- 92.Bir kız/erkek arkadaşımın olması benim için önemlidir.
- 93.Bana güven vermeyen kişilerle dost olmak istemem
- 94.Kişinin geleceği hakkında biraz kaygılanması geleceğin daha iyiye gitmesine yardımcı olur
- 95.Sık Sık cinsellikle ilgili konuları düşünürüm
- 96.Genellikle kendimi kontrol ederim
- 97.Katıldığım eğlence ve arkadaş toplantılarının çoğundan zevk alırım.
- 98.Sebebini anlayamadığım korkularım pek fazla.
- 99.Sık sık kendimi üzgün hissederim

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ)

1 2 3 4 5

1. Dış görünüşümle ilgili kendimi rahat hissederim
2. Fotoğrafım çekilirken kendimi gergin hissederim
3. İnsanlar doğrudan bana baktıklarında gerilirim
4. İnsanların görünüşümden dolayı benden hoşlanmayacakları konusunda endişelenirim.
5. Yanlarında olmadığım zamanlarda insanların, görünüşümle ilgili kusurlarımı konuşacaklarından endişelenirim
6. Görünüşümden dolayı insanların benimle beraber vakit geçirmek istemeyeceklerinden endişelenirim.
7. İnsanların beni çekici bulmamalarından korkarım.
8. Görünüşümün yaşamımı zorlaştıracığından endişe duyarım
9. Karşıma çıkan fırsatları görünüşümden dolayı kaybetmekten kaygılanırım.
10. İnsanlarla konuşurken görünüşümden dolayı gerginlik yaşarım.
11. Diğer insanlar görünüşümle ilgili bir şey söylediklerinde kaygılanırım.
12. Dış görünüşümle ilgili başkalarının beklentilerini karşılayamamaktan endişeleniyorum.
13. İnsanların görünüşümü olumsuz olarak değerlendirecekleri konusunda endişelenirim.
14. Diğer insanların görünüşümdeki bir kusurun farkına vardıklarını düşündüğümde kendimi rahatsız hissederim.
15. Sevdiğim kişinin görünüşümden dolayı beni terk edeceğinden endişe duyuyorum
16. İnsanların görünüşümün iyi olmadığını düşünmelerinden endişeleniyorum

Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği

1. Kendinizi küçük görüyorsunuz.
2. Başınıza gelen bir olaydan dolayı kendinizi suçlarsınız.
3. Durumunuzu daha iyi hale getirmek konusunda kendinizi çaresiz hissediyorsunuz
4. Umutsuz hissediyorsunuz
5. Başkalarının size kötü davranmasını beklersiniz
6. Kendinizden nefret ediyorsunuz
7. Kötü bir şey olduğunda bunu hak ettiğinizi düşünürsünüz
8. Başınıza gelen bir olay üzerinde pek fazla kontrolünüzün olmadığını düşünüyorsunuz
9. İşlerin sizin için asla iyi gitmeyeceğine inanıyorsunuz
10. Size göre dünya tehlikelerle dolu bir yerdir.
11. Kendinizi eleştirirsiniz.
12. Biri tarafından incitildiğinde kendinize hiddetlenirsiniz
13. Hayatınızda işleri yoluna koymak için elinizden pek bir şey gelmeyeceğine inanıyorsunuz
14. Geleceğe dair umutsuzsunuz
15. Kötü bir haber almayı beklersiniz.
16. Kendinize lakaplar takarsınız.
17. Başınıza gelen kötü bir olayı hak ettiğinizi düşünürsünüz.
18. Hayatınızın kontrolü sizin elinizde değildir.
19. Hayatınızın asla düzelmeyeceğini düşünüyorsunuz.
20. Birinin sizi incitebileceğini düşünürsünüz.
21. Kendinizi beğenmiyorsunuz.
22. Başınıza bir sıkıntı geldiğinde kendinizi suçlarsınız. |
23. Koşulları değiştirmeye çalışmanızın boşuna olacağını düşünüyorsunuz.
24. Hiçbir şeyin daha iyi olamayacağını düşünüyorsunuz.
25. İnsanlardan en kötüsünü beklemeye eğiliminiz vardır
26. Çekici/Hoş biri olduğunuzu düşünmüyorsunuz.
27. Başınıza gelen bir olayda utanç duyarsınız
28. Engellemeye ne kadar uğraşsanız da dertlerden kurtulamayacağınızı hissediyorsunuz
29. Geleceğinizin umut vaat edici olduğunu hissetmiyorsunuz
30. Bir haber alacağımız da aklımıza en kötüsü
31. Başkalarının arasındayken kendinizi küçük görüyorsunuz.
32. Size bir şey yapıldığında kendinizi suçlu hissedersiniz
33. Hayatınızın kontrolünün elinizde olmadığı kanısındasınız
34. Hayatınızın asla düzelmeyeceğini düşünüyorsunuz
35. Geçmişte sizden yararlanmaya çalışan kişiler olduğunu düşünüyorsunuz
36. Kendinize aptal veya çirkin diye hitap edersiniz.
37. Muhtemelen sizin suçunuz olmasa bile istenmeyen bir durumda kendinizi suçlarsınız.
38. Hayatın size fazla seçenek sunmadığını hissediyorsunuz.
39. Geleceğe dair umutlu değilsiniz.
40. Haksızca eleştirilmeyi veya aşağılanmayı beklersiniz

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ: 25.02.2021
TOPLANTI SAYISI: 2021-06

KARAR NO: 2021-06-14: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 190624458 numaralı öğrencisi Merve Gül HOŞGÖREN' in ' Ergenlerde Benlik İmajının Sosyal Görünüş Kaygısı Ve Bilişsel Çarpıtmalarla İlişkinin Değerlendirilmesi' konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, İGÜ Etik Kurulumuzun 22.01.2021 tarih ve 2021-01 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy çokluğu ile karar verildi.